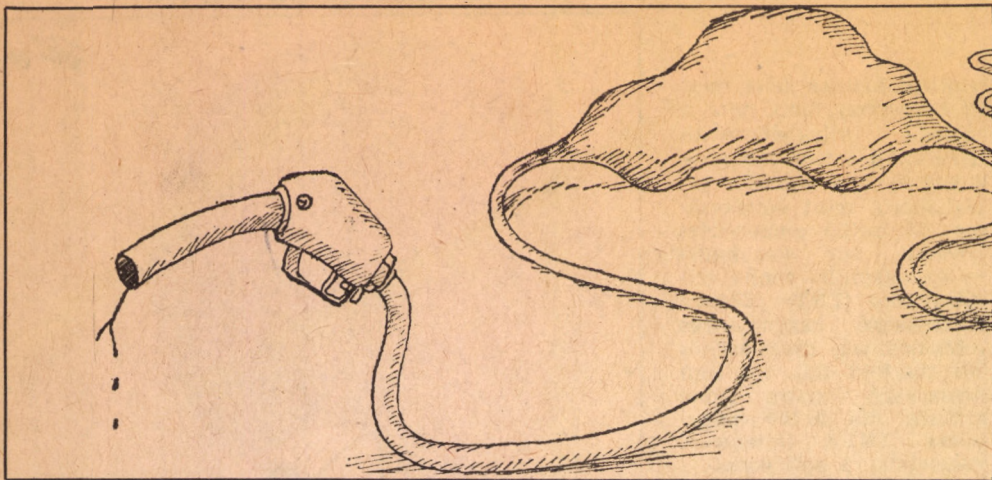

AZ OLAJMULTIK MINDENT ELNYELŐ ÓRIASKIGYÓJA

Kép szöveg nélkül

(Süddeutsche Zeitung)

Négyévenként emlékirat-áradat

Herald Tribune
Published with The New York Times and The Washington Post

A négyévenkénti emlékiratözön ismét elárasztja az Egyesült Államokat. Néhány hónappal Reagan elnöki beiktatása után a Carter-kormányzat számos tagja dolgozik emlékiratainak mielőbbi befejezésén.

Jimmy Carter naponta 5-6 oldalt ír meg memoárjaiból. Jody Powell könyvet ír arról, hogyan foglalkozik a sajtó az elnökséggel. Készülnek Rosalynn Carter és Zbigniew Brzezinski emlékiratai, már mindketten a kiadókkal tárgyalnak. S a kiadókhöz befutottak könyvírásai ajánlatok Hamilton Jordantól (a közelebbi téma még nem ismeretes), Cyrus R. Vance-től (külpolitikáról) és Stansfield Turnertől (a katonai felkészültségről).

Amerika kormányzása címmel a színpalak mögötti történekekről könyvet írt Joseph A. Califano volt egészségügyi és népjóléti miniszter, aki kétéves időelőnyre tett szert a kormányzat többi tagjával szemben azzal, hogy 1979-ben leváltották. Amikor sajtójelentések arról számoltak be, hogy Califano készülő könyvében Cartert bizonytalannak és a hírközlés-irányítás megzavarójaként jellemezte, Powell nekikirohant: „Ha még voltak aggályaink, hogy túl keményen ítéltük meg Joe-t, most nagyon megkönnyebültünk. A pokol tüze sem forróbb, mint egy felbőszült washingtoni jogász dühének felcsapó lángja.” Califano viszont kijelentette, hogy túl korai volt még ez a megnyilatkozás a könyvről, mert „csak egyetlen fejezet kis részére vonatkozott. Majd ha elolvassák az egész könyvet”...

Cyrus Sulzberger, a New York Times munkatársa ezeket írta: „Egy alkalommal kártyáztam Eisenhowerrel, Averell Harrimannal, Alfred Gruenther tábornokkal és Dan Kimballal, az amerikai haditengerészeti miniszterrel. Beszélgetésünk James Forrestal hadügyminiszter emlékirataira terelődött. Mindannyian részt vettek egy találkozóon, amelynek leírása szerepelt az emlékiratokban, s mindannyian egyetértettek abban, hogy Forrestal tévedett a találkozó részleteinek taglalásakor. De amikor megkérdeztem, tehát mi a helyes változat, mindegyikük másként emlékezett.”

William Safire újságíró megjegyzése: „Mindenkinek úgy mondja el, ahogy látta vagy átélte a dolgokat.” Kérdés, hogy az emlékiratok káros hatással vannak-e az elnök számára nyújtott tanácsadás bizalmi légkörére. Őszinték lesznek-e a tanácsadók, hogy ha tudják, hogy megjegyzéseiket a későbbiekben megjelentetik?

Patrick J. Buchanan, Nixon volt beszédírója elmondotta, hogy a Watergate-ügy részleteinek nyilvánosságra kerülése után a Fehér Ház egyik hivatalos személyisége ezeket mondta neki: „Hála az égnek, nem tudtuk, hogy a magánót bekapcsolták — ha tudjuk, egészen másként viselkedünk.”

Safire véleménye szerint minden sokkal tudatosabban folyik a Fehér Házban: „Az elnök ott ül az ovális irodában olyan emberek társaságában, akikről tudja, hogy a későbbiekben könyveket írnak. Naivak azok az elképzelések, hogy a hatalom központjában folytatott beszélgetések és viták annyira titkosak, hogy sohasem kerülhetnek nyilvánosságra. Nixon 1960-ban választási korteseinek mutatott be ezekkel a szavakkal: Ez

Safire. Abszolút megbízható — de vigyázzanak arra, amit mondanak: Safire újságíró.”

James Fallows, Carter volt beszédírója visszaemlékezett arra, hogy a Fehér Ház egyik tisztségviselője „már néhány nappal Reagan beiktatása után” készen volt emlékirataival.

Safire-nak mindenestre ez a véleménye: „Helyesnek tartom, ha kormányzati tisztségviselők mihelyt tehetik, elmondanak annyit, amennyit tudnak.” Ez megkönnyíti, hogy tanuljunk a hibákból.

John Kenneth Gailbraith közgazdász — múlt hónapban jelentek meg az emlékiratai — úgy érzi, „valami durva nyersesség” rejlik a mostani elszámtott emlékirat-megjelentésekben. Ő maga hat évig várt az „Egy nagykövet naplója” című munkája kiadásával, mert „egy nagykövetet felelősség terhel azért, hogy távozása után is tisztességes kapcsolatokat tartson fenn.” Általános szabályként javasolja, hogy „mindenkinek várjon legalább öt évig, amíg nekilát az írásnak, s így elkerülheti azt a gyanút, hogy a közszolgálatot alárendeli publikációjának.”

A politikai emlékiratoknak egyébként mindig is részét képezték a személyes jellegű, színes és intim visszaemlékezések, s ez a tendencia erősödött az utóbbi években. Sokan úgy érzik, fehér házbéli hivatalos személyiségek könyveikben egyre nagyobb súlyt adnak egyes személyiségeknek. Az egyik amerikai esszéíró megállapítása: „A személyiségekhez fordulás annak tulajdonítható, hogy már nincs egyéb írnivaló. Miután nem engedik meg nekünk, hogy igazi politikai pártjaink legyenek és igazi politikát csináljunk, nem maradt számunkra más, minthogy személyiségekkel foglalkozunk.”

Tettetárs: a rendőrség

stern

Egy szállodatűz következtében ketten életüket veszítették. A rendőrséget ugyan már egy héttel korábban tájékoztatták a tervezett gyújtogatásról és biztosítási csalásról, mégsem tett semmit.

1979. december 12-én délután Gertrud Wucher izgatottan hívta fel a frankfurti bűnügyi rendőrséget, s közölte, hogy a férje egy vendéglő felgyújtására készül, s biztosítási csalást tervez. Ezt konkrét adatokkal is bizonyítani tudja, s szeretné megakadályozni a bűncselekmény elkövetését.

Az asszonyt berendelték a rendőrségre, ahol másnap reggel 10 óra 30 perckor meg is jelent, s a bűnügyi rendőrség két vezető tisztségviselője előtt elmondotta, hogy egy bizonyos Arthur Rosenthal napok óta állandóan hívogatja a férjét telefonon, aki vel a férfi azután hosszú beszélgetéseket folytat. Hajmeresztő történet rajzolódt ki a kihallgatott beszélgetésszalványokból, amelyekről a teltkarcsú, szőke asszony beszámolt: Ezt hallotta a többi között: „Rendben, meglátogatlak a vendéglődben.” Egy másik alkalommal: „Két tartály benzinnel...? Megőrültél? Ha nem megy a bolt, a te dolgod. Persze ha új vendéglőt akarsz nyitni, fel kell vened pénzt a biztosítótól...” Valamivel később ezt kapta el a telefonbeszélgetésből: „Nekem lényegében elég két tartály...”

Wucher feleségének mindezek hallatán rossz sejtelmek támadtak. Tudta, hogy ki a hívó fél. Arthur Rosenthal ugyanis pár hónappal előbb együtt ült a férjével egy frankfurti börtönben. Titokban megfigyelte a férjét. Egy alkalommal, miután az beszélt Rosenthalal, kiment a szobából, s ekkor az asszony észrevette, hogy az asztalterítő alól kilóg egy darab papír. Kihúzta, és két vadonatúj biztosítási kötvényt tartott a kezében. A tűzbiztosítás összege 250 000 márka volt. A biztosítást Arthur Rosenthal javára kötötték, s Rosenthal »Piroska« nevű vendéglőjét biztosították. A feleség ezenkívül talált egy igazolást a biztosítás első részletéről, egy vasúti jegyet Bad Emsbe, ahol a vendéglő volt, s Rosenthal aláírásával egy adólevelet 85 000 márka értékben Wucher javára.

Gertrud Wucher immár világosan látott mindent. Tervbe vették, hogy férje két tartály benzinnel felgyújtja Bad Emsben a

»Piroska« vendéglőt, s ezért 85 000 márkát kap. Ezeket a papírokat mutatta be a rendőrségen. Mindent gondosan feljegyezték, az asszony pedig hazavitte az eredeti papírokat. A rendőrségen megkezdődött az aktatologatás, majd még egyszer behívták Wucher feleségét a rendőrségre, de semmi sem történt.

Ismert volt a jövőendő tettes. Ismerték a bűntársat. A tervezett bűncselekmény színhelyét tudták a biztosítási kötvényből. A rendőrség azonban várakozó állápontra helyezkedett. Még csak nem is tájékoztatták a tervezett gyújtogatásról a kollégákat Bad Emsben.

Peter Wucher nem is sejtette, hogy a felesége már mindent elárult a rendőrségnek. December 18-án, négy nappal felesége második kihallgatása után, a frankfurti Hertie áruházban két tízliteres tartályt vásárolt, és egy benzínállomáson mindkettőt megtöltette benzinnel. 19 óra 28 perckor gyorsvonattal Bad Emsbe utazott, ahova 22 óra 30 perckor érkezett meg. A Quisisana szállóhoz sietett, amelynek földszintjén rendezte be Rosenthal a »Piroska« vendéglőt.

Wucher tudta, hogy Rosenthal Münchenbe utazott a barátnőjével. Megbízója megtámadhatatlan alibit akart. Odaadta a barátjának a vendéglő kulcsát, és biztosította róla, hogy a vendéglője feletti szálloda a karácsonyi ünnepi hétre átmenetileg bezárt. Wucher várt néhány óráig, azután gondosan kiöntötte a benzint a magával hozott tartályokból a vendéglői bútorokra, s meggyújtotta azokat. Hajnali 3 óra 42 perckor óriási robbanásra ébredtek a környék lakói. Hatalmas lángokkal égett a vendéglő, de a szálloda is.

Rosenthal állítása ellenére azonban voltak emberek a szállodában. A tűzoltóság két szállodavendéget az utolsó pillanatban hozott le egy égő erkélyről. A második emeleten lakott a 85 éves Hans és a 80 éves Frieda Sommer. A házaspár alig néhány hónappal korábban adta el a szállodát, és élete végéig biztosította magának az otthallási lehetőséget. A két öreg szén-dioxid-mérgezésben meghalt....

Most zajlott le Arthur Rosenthal és Peter Wucher pere. Különösen súlyos kiemelésű gyújtogatással vádolták őket. Rosenthal tizenegy, Wuchert hatévi börtönbüntetésre ítélték. A frankfurti rendőrség illetékeseit — akik egy héttel korábban tudták a készülő gyújtogatásról, mégsem csináltak semmit — még tanúként sem említették meg a tárgyaláson.

Rudolf Müller

Szabad Európa Rádió

Frankfurter Rundschau

Ez az adóállomás valóban politikum. 1949-ben az amerikai titkosszolgálatok tevékeny közreműködésével hívták életre, és azoknak a bőkezű amerikai állampolgároknak a neve, akik akkor a „keresztes hadjárat a szabadságért” finanszírozóiként szerepeltek, sohasem volt több, mint pusztán cégér. Ez az állomás kezdettől fogva a hidegháború propagandaeszköze volt, és még néhány évvel ezelőtt is, mindenféle parlamenti ellenőrzés alól kivonva, a CIA szuper-titkosszolgálat (székhelye: Langley, Virginia) költségvetésében szerepelt. Legalább 1950-től (a München melletti Holzkircheni rádióállomás adásainak kezdete) 1973-ig a langleyi szolgálatok fizették mindent.

Ez a rádióállomást igen korán a figyelem középpontjába állította, s ebből már nem is kerül ki. A Szabad Európa Rádió az 1956 október–novemberi magyarországi események után nehéz helyzetbe került. Volt ugyanis, aki készpénznek vette a müncheni Englischer Gartenből hangzó, kitartásra ösztönző jelszavakat, s azt remélte, hogy amerikai és NATO-csapatok sietnek magyar földre a szovjet hadsereg ellen. Az adások fennmaradt hangszalagjai ugyan nem utalnak közvetlenül arra, hogy a SZER ezt valaha is megígérte volna; de éppen a politi-

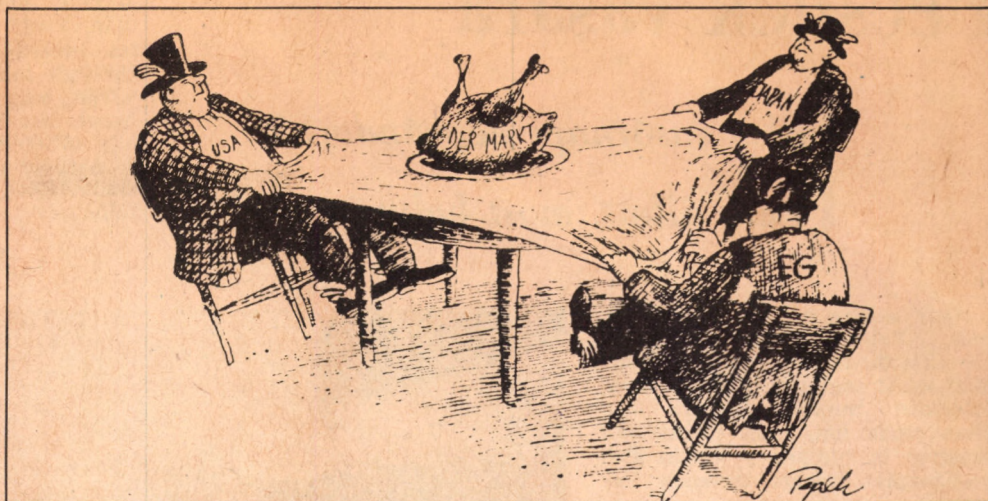
kai rádióban mindig is azon múlik a dolog, hogy a hallgatók mit hallanak ki az adásokból — és ők nem érthették másként.

A SZER azután hitelt érdemlő tájékoztatási politikát igyekezett folytatni. Jóformán se szeri, se száma azoknak a sikerült újságírói információknak, amelyekhez „senki más nem juthat hozzá”.

Ez a rádióállomás az amerikai kongresszus számára elég fontos volt ahhoz, hogy például 1980-ban 87,3 millió márkát költsön erre a célra. Viszont ez túlságosan kevés a jelenlegi tevékenységhez képest. Az amerikaiak már körülbelül 5 évvel ezelőtt sokat töröltek a költségvetésből, 300 technikai és újságíró munkatársat elbocsátottak; Franz Josef Strauss, a CSU akkori elnöke és jelenlegi bajor miniszterelnök — akárcsak egy szakszervezeti funkcionárius, s ez furcsa szemlélet nála — aggódott a munkahelyekért, s attól tartott, hogy ez „az első lépcső az európai kommunista tömbbel szembenálló szabad hírközlés e támaszpontjainak végleges lerombolásához”.

1976-ig a SZER és a Szabadság Rádió (SZR) mint egymástól névlegesen független rádióállomások léteztek. Világosan különválasztott feladatkörük volt. Az SZR a Szovjetuniót, a SZER pedig a Varsói Szerződés többi tagállamát „látja el”, az NDK kivételével (számára van a RIAS). Azután a két rádióállomást összevonták.

A VILÁGPIAC ASZTALÁNÁL

Az Egyesült Államok, Japán és a Közös Piac

(Wirtschaftswoche)

A SZER/SZR valamennyi telephelyen folytatja az adókapacitások fejlesztését. 1982 tavaszáig a berendezések összes beépített adóteljesítményét 1975-höz képest kétszeresére szándékoznak emelni.

Az eddigi 10 kW-os sugárzókat (Holzkirchenben 1975-ig kizárólag ilyeneket használtak, de Biblisben, Lampertheimben és Glorriában is), valamint a 30 évesnél idősebbeket részben 20, 25 és 50 kW-osokra cserélik ki. Az antennaberendezéseket is megerősítik. A modernizálási művelet összköltsége hír szerint 20 millió dollárnál kisebb lesz. A 11 új, 250 kW-os adóállomás közül 8 elsődlegesen a Szov-

jetunió területeire sugároztak.

A SZER/SZR valamennyi nyelvű műsoránál érdekes az ismétlések magas részaránya. Míg az Amerika Hangja, a BBC és a Deutsche Welle teljesen lemond az ismétlésekről (a Deutschlandfunkra is érvényes), a SZER/SZR-nél csak a híradások és a mindegyikhez fűzött hírmagyarítások egy része készül újonnan, a túlnyomó többség pedig ismétlés, elsősorban a zenei műsorok és a színes riportok.

A SZER/SZR és az Amerika Hangja közti megállapodások arra irányulnak, hogy ugyanazon a nyelven ugyanazon a célterületeknek szánt párhuzamos

adásokat elkerüljék, ez csak az orosz nyelvű műsorszolgálatnál nem lehetséges — mert az SZR napi 24 órás műsort sugároz —, úgy-hogy a SZER/SZR és az Amerika Hangja összesített adásideje ténylegesen az Egyesült Államok egész propagandaapparátusának rendelkezésére áll.

A fejlesztési programokat már Jimmy Carter elnök kormánya idején elhatározták és nagyrészt meg is valósították. Hogy Ronald Reagan és külügyminisztere, Alexander Haig tábornok idején törölnének a költségvetésből, aligha várható; sőt a SZER/SZR kongresszusi szöszölői további fejlesztést sürgettek.

Az adóteljesítmény fejlesztése

Hely	1975		1982	
	rádió- állom- más	kW	rádió- állom- más	kW
Gloria (Portugália)	18	1835	19	3550
Playa de Pals (Spanyolország)	6	1350	6	1350
Biblis (NSZK)	9	220	9	900
Holzkirchen (NSZK)	4	40	4	1000
Lampertheim (NSZK)	8	330	7	700
Rádióállomások összesen	45	3775	45	7500

Adásidő és eredeti adások órában

Rádióállomás	heti adásidő	ebből	
		eredeti	ismétlés
SZER (Kelet-Európa)	555,0	254,0	300,8
Amerika Hangja (Kelet-Európa)	71,7	71,7	—
BBC (Kelet-Európa)	81,5	81,5	—
Deutsche Welle — Deutschlandfunk (Kelet-Európa)	85,7	85,7	—
SZR (Szovjetunió)	469,0	117,5	351,5
Amerika Hangja (Szovjetunió)	168,0	168,0	—
BBC (Szovjetunió)	34,5	34,5	—
Deutsche Welle (Szovjetunió)	18,7	18,7	—

Tengerjogi problémák

SVENSKA DAGBLADET

Miután egyre inkább szennyezik a tengereket hulladékokkal, több nemzetközi jogi szerződés próbál korlátokat szabni a tengerbe ömlesztett hulladékok áramlásának. Néhány rendkívül veszélyes anyag kivételével azonban

a megállapodások nem tiltják a hulladéklerakást a tengerekbe, csupán arra törekcsenek, hogy az bizonyos ellenőrzés mellett történjék.

Norvégiának például gazdag olajlelőhelyei vannak az Északi-tenger térségében, s ennek az olajkincsnek a kiaknázása már messzemenően előrehaladt. Másrészt Norvégiában fej-

lett a halászat, és éppen ezért érdekelt abban, hogy határok közé szorítsa a tengervíz szennyezését.

Egyébként nem működik semmiféle nemzetközi szervezet a nemzetközi kötelezettségvállalások teljesítésének ellenőrzésére, s az országok nincsenek kötelező igazságszolgáltatási eljárásoknak alávetve ebben a vonatkozásban.

Öt világrész száz lapjából

Az idézett lapok:

DIE PRESSE, osztrák párton kívüli polgári napilap
 DER BUND, svájci polgári napilap
 DIE ZEIT, nyugatnémet polgári politikai hetilap
 NOVOJE VREMJA, szovjet külpolitikai hetilap
 THE TIMES, angol konzervatív napilap
 THE FINANCIAL TIMES, angol konzervatív pénzügyi-gazdasági napilap
 LAND OG FOLK, dán baloldali lap
 PANORAMA, olasz képes heti hírmagazin
 BASLER ZEITUNG, svájci polgári napilap

INTERNATIONAL HERALD TRIBUNE, Londonban, Párizsban és Zürichben megjelenő amerikai polgári napilap
 BUNTE ILLUSTRIERTE, nyugatnémet polgári képes hetilap
 SÜDDEUTSCHE ZEITUNG, nyugatnémet polgári liberális napilap
 STERN, nyugatnémet polgári liberális képes magazin
 FRANKFURTER RUNDSCHAU, nyugatnémet, a szociáldemokratákhoz közel álló napilap
 WIRTSCHAFTSWOCHE, nyugatnémet gazdasági hetilap
 SVENSKA DAGBLADET, svéd polgári napilap

Pécsnek vására

Első vasárnapi népvándorlás

Vám állott, most helypénzszedő

Nagy a híre a pécsi bolhapiacnak... Fej nélküli kaucsuk babától Courths-Mahler-könyvig, himzett sokác ingtől rozsdás csavarig jóformán minden kapható itt. Nem csoda hát, hogy idegen országban is tudják: a hónap első vasárnapján vásárt tartanak Pécsen.

Megfordulnak itt németek, jugoszlávok, lengyelek és ki tudja még milyen náció — a magyarokon kívül. Maholnap szűk lesz a két legfiatalabb városrész közé szorult vásártér. Nagyobb területet követel magának a vásár. Szóba is került: átvennének 1000 négyzetméter földterületet. Ez némileg enyhítheti a zsúfoltságot, de aligha csökkenti az árusítóhelyekért folyó harcot.

Tízezer ezüst forintok

Jelenleg az eladásra váró személgépkocsik, az állatvásár, a sátorozók és a „bolhapiac” jól elkülönül egymástól, a szektorokon belül viszont szabad a választás. Általában már a vásárt megelőző napon igyekeznek jó helyhez jutni a kereskedők. Ki így, ki úgy.

Vesztegetési kísérletekről vagy tényleges lefizetésekről számtalan esetet őriznek a levéltári adatok a felszabadulás előtti évekből. A vásár mai vezetői a tisztaságra törekednek. Szabadkai Lajos felügyelő 1935 óta dolgozik piacon és vásárrban, büszkén állítja, sohasem hagyta magát megvesztegetni, ezért is hívták vissza nyugdíjasként. Elmondta: a vámosokat érdekeltté tették a hamisságok lefűléseiben egykor, részesültek a bírságokból, az arány elérhette az ötven százalékot is. Nem véletlenül. A helybéli vámosok igazolták az áru mennyiségét, amikor az eladók átutaztak Pécsen. (A mai nemzedék talán nem is tud róla: 1945 előtt a városok határában vámház állott. Az ott strázsálók ellenőrizték az érkező lovas és gépkocsik rakományát, védve a város illetékszedési jogát.) Emiatt a borkereskedők próbálták a leggyakrabban csalni.

A borkészítésnek, szőlőtermesztésnek évezredek múltja van a városban. Múlt századi írások szerint az itteni iparosok nyolcvan százaléka szőlővel is rendelkezett, s állítólag jobban tisztelte termő cserjéit, mint iparát. Szőlőművelés idején még a rabokat is kiengedték a börtönből. Már a XVIII. században is folyt vita a bor eladásával kapcsolatosan. Nehezményezte a város, hogy a püspököt illeti a szeszadó, évenként hozzávetőlegesen tízezer ezüstforint. Amikor Pécs megkapta a „szabad királyi város” rangot, kivették a borvámot. Ez azonban nem csökkentette a vidéki keres-

segítségével fél óra múltán előkeült — háromezer forint híján — a másodvetelár, no persze a „kereskedő” is. Csalafintásáért eleink sem mentek a szomszédba. Igazolással álljon itt egy történet, amit 1848-ban jegyeztek fel, a felelős magyar minisztérium kinevezése után, s egy hónappal Kossuth híres beszéde előtt. „Bosnyák Pál Udvardi lakos panaszképpen előadván, hogy Szolgája által két tehent borjával a Pécsi vásárra olly föltételek alatt hajtotta, hogy a marháknak árát kitudva, annak eladatásától, meglén ő megérkezik fölhagyon; — mégis Szolgája

SÁTOROSOK A VÁSÁRON

Kínálnak régi bankjegyeket, evőeszközöket, rokkákat, mozsarakat

kedők érdeklődését. Feltételezhető, hogy a pécsi vásárnak már a középkorban volt rangja.

Kétszer elkelt borjú

Négy állandó és három ideiglenes vám fogadta a tavaszi, a Szt. István- és a Szt. Márton-napi vásárra érkezőket. (A Budai és a Szigeti vám név a mai napig fennmaradt a szóhasználatban.) Vámvevő írni, olvasni tudó, három nyelvet beszélő lehetett. A fővámosok szolgálati lakást kaptak, tatarozásáról, felújításáról a város gondoskodott. Nyilván volt miből, hiszen kerékpárért tíz fillért, teherautóért másfél, míg ökrös szekérért egy pengő kövezetvámot kellett fizetni. A mesterek a Szechenyi téren állíthatták fel sátraikat, a halászok a Hal téren, a terménnyel érkezők a Szt. István téren, míg az állattartók a Búza téren kaptak helyet 1920-ig, utána a mai húsipari vállalat mellé költözött a vásár. De helypénzt mindenkor szedtek. Ma is.

Ezt tudomásul veszik az eladók, az összeg azonban időnként vitát vált ki. Asztalon, padon, földön való árusításnál négyzetméterenként öt forintot kell fizetni a csarnokban, egyéb piacon négy forintot. A helypénzszedők öt forintot fizetnek négyzetméterenként a bolhapiacon. Az öt forintra jön aztán a forgalmi adó, ami háromról tíz forintra emelkedett.

Tagadhatatlan, viták mindig lesznek, csak az okok változnak. Tavaly történt: őrizetlenül hagyta a borjút a gazda és a vevő is, hogy elintézzék az állatkísérő lapot. Ez idő alatt tizenhátezer forintért újra elkelt a borjú, az eladó magára vállalta a papírok intézését és eltűnt — a 17 000 forinttal. Képzeltető a vita, amikor megérkezett az eredeti gazda és vevő... Végül is a rendőrség

Schvartz András pécsi lakosnak azt 135 forintokon eladta — Ugyan azért ezen eladást érvénytelennek nyilvánítani kéri. Ezen panasz folytában Schvartz András a Bíróság eleiben rendeltetve, annak, valamint a Tanuknak vallásaiból kivilágosodván az, hogy a kérdéses tehének eladója nem Szolgája, hanem Bosnyák Pálnak házasa fia vala — mellynek következtében fölkerestettvén Bosnyák Márián a Bíróság eleiben rendeltetve valotta: hogy ő csak ugyan Bosnyák Pálnak fia lenne és így atyátul a tehének eladására meghatalmaztatott — de minekutánna most többet érette ajánlottak, ugyan azért az atya azoknak eladását roszalja.” A tekintetes bíróság „ítéltetett”: „Mint hogy pedig a fölpörös csalárdsággal eleiben járult...” kérelmét elutasították és ráadásul egy forint perköltség fizetésére kötelezték a „kiküldött vásári Bíróság Jegyző könyve” szerint.

Cicák és lemezek

A zsidópiacra az árak egyre magasabban szárnyalnak. Két hancúrozó festett cica keretben — száz forint. Rozi néni zegedi szakácskönyvét 1200, az „Elfújta a szél” című regényt 800 forintért kínálják, míg Nyíró: „Székelyek” című könyvéért hatszáz forintot is hajlandó fizetni — a viszonteladó. Egy fehér egerért 20—30, egy nimfapapagájért 400—800 forintot kérnek. Igen keresettek a kaucsuk babák és a régiségek. Eladók katonás rendben sorakozó rokkákat, mozsarakat kínálnak. És öreg órákat — 2500—3200 forintért el is vehetők. Kaphatók rozsdás csavarok, alkatrészek, szigetelőszalaggal összetakolt forrasztópáka százötvenért. Kínálnak régi bankjegyeket, alpakka evőeszközöt, újsá-

gokat, művészek újságpapírra főtözött képmását húsz forintért, törött, szemébe való porcelán figurákat. Se szeri, se száma a lemez-eladóknak; egy fiatalember nem titkolja, hogy lemez-eladásból él. Egy menő együttes felvételéért 900—1200 forintot is megkap. A felsorolásból nem hiányozhatnak a használt ruhák, amelyek között a himzett terítők, szőttek ugyanúgy megtalálhatók, mint a külföldi farmerek. Az eladók között vannak jogászok, diákok, színészek, háztartásbeliek, vagányok, nyugdíjasok, mezőgazdasági dolgozók, kereskedők és szép számmal külföldiek. Sajátos bazár a bolhapiac.

A többi szektor sem nélkülözi az érdekességeket. Az autópiacra alkalmanként 600—700 kocsit sorakoztatnak fel, magasak az árak és általában kevés talál új gazdára. Az állattartók téveszkocsin viszik Pécsre a jószágot, vagy éppen személyautóban. Az úgynevezett sátorozók között akad olyan, aki a Távol-Keletről származó, olcsó, például 45 forintos fonott tálat 200 forintért kínálja.

Szabálytalanságok felfedése, az iparendélyek ellenőrzése a rendezők feladata. Egy-egy vásár előkészítésében és ellenőrzésében — a felügyelőség részéről — 30 ember vesz részt. Közülük sokan úgy vélik, ennél többre volna szükség, kevesen vannak. Az elmúlt tíz év alatt megháromszorozódott a forgalom. Az ügyelteseket 150 forint napidíj illeti meg vasárnap. Ezért hajnali négytől délután egy óráig dolgoznak. És nem ritkán 10 000—20 000 forintot is beszednek egyenként.

Már szombaton délután előkészítik a vásárt. A kereskedők Pécsre érkezés után először sátrukat verik föl és csak azután foglalják el szállásukat. A vásározóknak foglalkozásukhoz idomuló életvitelük van. Zárt közösséget alkotnak. Gyakran 50 000—100 000 forintért adnak el árut egy-egy sátorban a pécsi vásár idején. Pontos összegekről azonban nem illik beszélni. Azt csak találgatni lehet, hogy hány százezer vagy talán millió forog a hónap első vasárnapján. Nyilván mindenki jól jár, mert sem a vevők, sem az eladók száma nem csökken. Sőt szemmel láthatóan növekedik.

HORVÁTH TERÉZ

Megjelent az Akadémiai Kiadónál

MORVAY JUDIT:

Asszonyok a nagycsaládban

A mátraalji palóc asszonyok élete a múlt század második felében. Néprajzi tanulmányok. 227 oldal. Ára: füzve 33 forint

TAKÁCS JÓZSEF:

Benedetto Croce Művészetelméleti nézetei

Modern filológiai füzetek 32. 89 oldal. Ára: füzve 11,50 forint

FARKAS JÁNOS:

A modern tudomány szerkezete

Tudományszervezési füzetek. 267 oldal. Ára: füzve 43 forint

AKADÉMIAI KIADÓ Budapest

A pályaválasztást jelentősen befolyásolja az, hogy mekkora az egyes szakmák, foglalkozások vonzereje, megbecsültsége.

A tizenhárom-tizennégy éves gyerekek — akiknek még nincsen elég önismeretük, kellő életpasztalatuk, megfelelő ítélőképességük, esetleg képességeik, készségeik sem alakultak még ki teljesen — aszerint értékelik az egyes foglalkozásokat, ahogyan a környezetükben élő felnőttek vélekednek rólok. A legtöbb esetben az életút alakulását döntően befolyásolja, hogy a szülők mit tartanak fontosabbnak: az anyagi hasznot vagy az örömmel végzett munkát. Aki otthon, a szülők barátaitól a kollégák csepeülését, a munkahellyel, a fizetésekkel kapcsolatos örök elégedetlenséget hallja, a pályaválasztáskor az anyagi hasznot, a majdani fizetési boríték vastagságát tekinti elsődleges szempontnak. Akinél pedig gyerekkorban nem válik életformává a zokszó nélküli segítség a házimunkában, az a gyerek a választott foglalkozás kényelmi szempontjait tekinti elsődlegesnek.

Hiába fáj a lába

A hivatásra való nevelés, a legalkalmasabb foglalkozás vagy szakma megkeresése még sok család életéből hiányzik. Vannak, akik saját elképzelésüket, meg nem valósult vágyaikat erőltetik gyermekeikre, azzal sem törődve, hogy az iskola milyen pályára, szakmára tartja alkalmasnak diákjait.

Pedig már a bölcsődében a játék módjából lehet következtetni bizonyos képességekre, melyek továbbfejlesztését, kibontakoztatását már az iskola alsó tagozatában meg kell kezdeni. Ezért ferde az a honos előítélet, amely az alsó osztályban tanítók munkáját szűk szakmai és általános pedagógiai-pszichológiai ismereteket kívánó foglalkozásnak tekinti. Sajnos, ennek megfelelő az alsó tagozatos tanítók képzése és fizetése is.

A pályaválasztást megelőző években a 6—7. osztályosoknak tartott szakmai előadások, érdekes kiállítások, filmvetítések, jól megszervezett gyárlátogatások alkalmasak lehetnek a gyerekek — és a szülők — tájékozottságának a bővítésére, az ismeretlen szakmák iránti érdeklődés felkeltésére. A pályaválasztási tanácsadó intézetek ismertetést adnak a foglalkozások széles skálájáról. Pedagógusokból, pszichológusokból és közgazdászokból álló szakembergárdájuk — a társadalom igényeinek figyelembevételével — tanácsot ad a hozzájuk fordulóknak arról, hogy milyen szakma felel meg a gyerek képességeinek. A pályaválasztási tanácsadás hatékonysága azonban még igen gyenge, mert az adott korosztályoknak legfeljebb a tíz-húsz százaléka veszi igénybe.

A jó pályaválasztás közügy. Nemegyszer okoz gondot például az, hogy több nélkülözhetetlen árucikk nem kapható, mert nincsen, aki gyártja. Hazánkban a lakosság fele fájós, érzékeny lábú, ugyanakkor alig van már néhány ortopéd cipész. Ma már egész sor hiányszakmát tartanak számon. A Budapesti Pályaválasztási Tanácsadó Intézet "Tények és tapasztalatok" című kiadványa szerint a fővárosban 12000 tanuló várta ez évben a szakmunkásképzők, közel 9000-et a szakközépiskolák és 6000-et a gimnáziumok. A valóságban azonban a jelentkezések aránya fordított lett.

Kétszer annyian jelentkeznek a gimnáziumokba, mint amennyi hely van. A szakmát adó iskolákban pedig a szükséges létszám fele is alig jön össze.

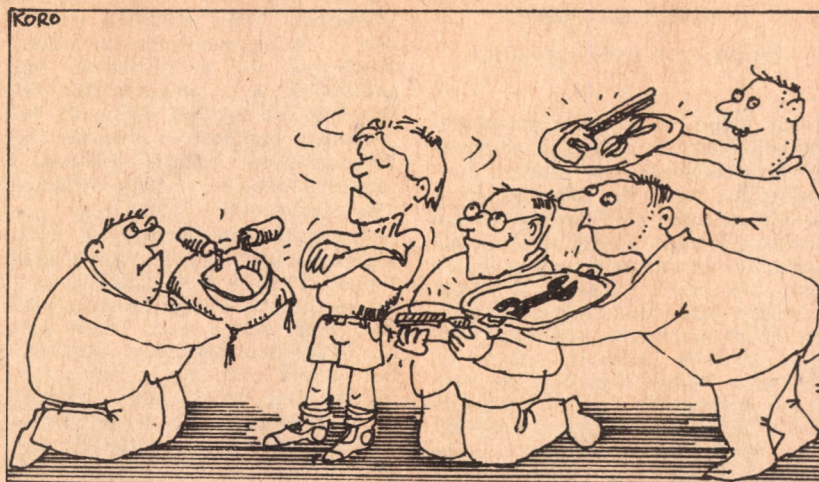
De még az egyes foglalkozások vonzereje között is igen nagy a különbség. A kívánatosnál többen szeretnének elhelyezkedni ott, ahol borralalóra is lehet számítani, sőt maszekolásra is van lehetőség. Az idén például már a beiratkozási idő első szakaszában betelt a hely az autószerelőket, a híradástechnikai műszerészeket, kereskedelmi és vendéglátó szakembereket képző szakközépiskolákban és a hároméves szakisko-

Pályaválasztás

Szakmák presztízse

Inkább pincér lesz

Lasszóval ortopéd cipészt

MELYIKET SZERESSEM? — KOROLOVCSKY ANDRÁS RAJZA
Nyolc csoportba sorolták a szülőket

lákban. Ugyanakkor ötven más fontos szakma — mint például az élelmiszeripar, a vegyipar, a textilipar, egy sor szerelő-karbantartó jellegű szakipari ágazat — várt még jelentkezőket. Az építőgépszerező, a közsörős, a galvanizáló vagy a bádogos szakmába csak országos toborzással lehet szakmunkástanulót szerződtetni. Ha nem sikerül változást elérni, súlyos gondok elé néz a szerelőipar. Kevesen tudják például, hogy a lakótelepek hőtámvetéseiket bádogos szakemberek burkolják. Még a sok különböző kedvezmény — a társadalmi ösztöndíj, a különélési pótlék, a ruházatkodási és egyéb segély, az ingyenes tanszer- és könyvvellátás, a nyereségrészesedés stb. — sem igen ösztönzi a fiatalokat a kevésbé népszerű foglalkozás választására.

Az is hozzájárul egyes szakmák elnéptelenedéséhez, hogy a pályaválasztási teendőket sem az üzemek, sem a vállalatok, de még az ágazatok sem egyeztetik egymással. Leninvárosban például olyan szakmára is képeznek, amire az ország más iparvárosában nagyobb szükség volna. A szakmák zömét budapesti szakiskolákban tanítják, s egy fővárosi születésű gyerek nem szívesen megy vidékre dolgozni.

Az értelmiség becslése

A szakiskolák, a szakmunkásképzők számokkal bizonyítható mellőzésének több oka van. A gimnázium elvégzésével együtt sokan a pályaválasztás időpontját szeretnék kitolni. A másik ok a nem divatos szakmák alacsony társadalmi megbecsülése. Nem kevés azoknak a száma, akik főiskolára, egyetemre szeretnének jutni, értelmiségi pályára készülnék.

Arról, hogy milyen az értelmiségi pályák becslése Magyaror-

szágon, a Magyar Tudomány múlt évi első számában olvashatunk. Hazánkban az első olyan vizsgálatot, mely méreteit tekintve egybevethető a korábbi külföldi vizsgálatokkal, a Pest megyei Pályaválasztási Tanácsadó Intézet szervezésében 1974-ben végezték. A kérdőíves felmérés Pest megye összes hetedik osztályos általános iskolás tanulója kiterjedt. Az eredmények nagyrészt tükrözték a válaszoló diákok családjának a véleményét is, így a kutatók következtethettek a felnőtteknek az egyes foglalkozásokkal kapcsolatos véleményére, ezen keresztül értékrendszerükre; arra, hogy az anyagi vagy a szellemi értékek fontosabbak-e számukra a pályák rangsorolásakor.

A vizsgált kilencven foglalkozás között tizenhét olyan értelmiségi pálya szerepelt, melynek műveléséhez felsőfokú végzettség szükséges. Az eredmények szerint a foglalkozások általános presztízsével szoros kapcsolatban áll az iskolai végzettség, hiszen az értelmiségi pályák — kivéve a könyvtárost — a rangsor első felében foglaltak helyet. Az értelmiségi pályák rangsorolásában is nagy szerepet játszanak a várható jövedelmek, a közvélemény szerint ugyanis a legmagasabb jövedelműnek ismert orvosi, építész-mérnöki, színészi foglalkozások álltak a rangsor elején.

A munkakörülmények is befolyásolják a foglalkozások presztízsét. Feltehetően ezért álltak a ranglistán jóval hátrább az orvosi, mérnöki foglalkozáshoz hasonlóan — vagy még jobban — jövedelmező mezőgazdasági értelmiségi pályák. Az állatorvos a 11., az agronómus pedig a 37. helyre került, jó néhány szakmunkás és technikus foglalkozás mögé.

A felsőfokú végzettséghez kötött értelmiségi pályák közül egyedül a könyvtárosi szerepel a presztízsrangsor második felében, a kilencven foglalkozás közül az 51. helyre szorult, több technikus és szakmunka mögé; alacsony jöve-

delmet ígér, ezért még az értelmiségi családok számára sem vonzó a tanári pályával együtt. A felmérés óta történtek fizetésrendezések, de e két pálya megbecsültsége nem emelkedett jelentősen. Különösen a könyvtáros hivatásé. Ennek egyik oka az lehet, hogy nem nevelő, társadalmi véleményformáló, hanem kiszolgáló jellege került előtérbe. Ezenkívül összefügg az olvasásnak napjainkban az egyes rétegeknél betöltött helyével, szerepével. Joggal merül fel a kérdés a kutatókban: „... az ilyen alacsony presztízsű pályák képviselői milyen mértékben lehetnek képesek arra, hogy eredményes ízlés- és véleményformáló tevékenységet folytassanak.”

Szülői hatás

A foglalkozásokról alkotott véleményt jelentősen befolyásolja az, hogy a válaszadó szüleinek milyen az iskolai végzettségük, társadalmi helyzetük és az ezzel összefüggő életmódjuk. A kutatók nyolc csoportba sorolták a szülőket: nem fizikai dolgozók alsó, közép- és felső fokú végzettséggel, ipari és kereskedelmi szak-, betanított és segédmunkások, valamint mezőgazdasági szak- és segédmunkások. Az egzakt természettudományos értelmiségi pályákat — orvos, mérnök stb. — minden csoportbeli gyermeke nagyra értékelte. Ezzel szemben a humán foglalkozások — tanár, régész, jogász, közgazdász stb. — presztízse csak a felső és középfokú végzettségű nem fizikai dolgozók gyermekei között magas, a fizikai dolgozók gyermekeinek csoportjában alacsony volt. Az utóbbiak szülei ugyanis kevesebbre tartják a nem közvetlenül produktív, csak áttételes szükségleteket kielégítő foglalkozásokat.

A vizsgálat szerint a humán pályák presztízse a lányok, a természettudományos foglalkozásoké pedig a fiúk körében magasabb. A két nem értékrendjének már fiatal korban tapasztalható eltérése arra figyelmeztet, hogy a családi és a társadalmi nevelés még mindig előítéletszerű különbséget tesz a két nem között.

A megkérdezett leánytanulóknak több mint 18 százaléka, a fiúknak 11 százaléka egyetemre, főiskolára kívánt jelentkezni. A szakmunkáspályákat viszont fordított arányban választották a két nem képviselői. Ez az értelmiségi, valamint a korábban nem kifejezetten női foglalkozások — például a közgazdász — további elnöiesedésére figyelmeztet.

DR. RUZSICSKA MÁRIA

Dátumok

Nagy-Miskolc kialakulása

A VÁROS ÚJ CIMERE*
Szükség van vidéki centrumra

Az ország felszabadítását követő időszakban a politikai tisztázatlanságokhoz hasonlóan a közigazgatásra is a kiforratlanság volt jellemző. Miskolc történetében is van erre példa. Miskolc és környéke 1944 november–decemberében szabadult fel, a harcok december 3-án fejeződtek be. A demokratikus pártok képviselőiből december 16-án megalakult Nemzeti Bizottság az államhatalmi szerv feladatát is betöltötte. December 19-én tartott ülésén kimondta, hogy „arra az időszakra, amíg a megalakuló Ideiglenes Kormány rendezni fogja a közigazgatás ügyeit, a Nemzeti Bizottság gyakorolja az állami szuverenitást, a közigazgatási hatóságok alá vannak rendelve”.

A bizottság „államhatalmi” tevékenységének legérdekesebb részletéről, Nagy-Miskolc létrehozásáról, a város polgármesterének 398/1948. számú, vaskos dossziét megtöltő iratai tanúskodnak (ezeket és a továbbiakban idézett forrásokat a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Levéltár őrzi). Régi kívánság teljesült Diósgyőr, Hejőcsaba és Görömböly-Tapolca fürdő átcsatolásával. Az egyesítést már 1942-től megkísérelték újra és újra kérelmezni a törvényhozástól, az illetékes belügyminisztérium azonban a háborús viszonyokra hivatkozva elhalasztotta a döntést.

Csak jóváhagyást kért

A szovjet katonai parancsnokság a közellátás és közbiztonság érdekében a ténylegesen összeépült településeket nem tekintette különálló egységeknek. Részletesebb kutatást igényelne, hogy vajon el is rendelte-e az egyesítést. Tudniillik a diósgyőri jegyző 1944. december 27-i levelében mint tényről nyilatkozik az egyesítésről, és azt a javaslatot teszi a polgármesternek: jelentsék a szovjet parancsnokságnak a végrehajtást, de az ne történjék meg, mert ellenkezik a magyar törvényekkel. A jegyző nem tudhatta, hogy a Nemzeti Bizottság ugyanaznap a történelmi szükségszerűségből adódó jogkörében határozatot hozott az egyesítésről.

„A Nemzeti Bizottság elhatározta, feliratban kéri a Belügyminiszter Urat, járuljon hozzá ahhoz, hogy a Nemzeti Bizottság a felsorolt községeket, illetőleg fürdőtelepet Miskolc thj. (törvényhatósági jogú) városhoz csatolja, illetőleg azzal egyesítse” — hangzik a hatá-

rozat. Ebből világosan kiolvasható, hogy a Nemzeti Bizottság az egyesítést elhatározta, és csupán hozzájárulást kért. Az indoklásban a kettős hatalom problémája tovább szélesedik. A bizottság ugyanis hivatkozik az említett szovjet katonai parancsra, amely Diósgyőr községet már Miskolchoz csatolta, mivel „furcsának találta, hogy, akkor, amikor Miskolc város és Diósgyőr község keleti része teljesen összeépült”, a két település külön közigazgatási egység legyen. „Így tehát Belügyminiszter Úr jóváhagyása már csak tényleges állapotot szentesítene” — érvel a határozat. Am a határozat záró része elismeri a belügyminiszteri felügyeletet: „Kéri tehát a Nemzeti Bizottság a Belügyminiszter Urat, hogy az egyesítés keresztülvételére adja meg a felhatalmazást.”

A válasz Erdei Ferenc belügyminisztertől 1945. január 9-én 8/1945. szám alatt érkezett meg: „A Miskolci Nemzeti Bizottságnak azt a határozatát, hogy Diósgyőr és Hejőcsaba nagyközségek, valamint a Görömböly-Tapolca fürdő lakott rész Miskolc thj. városhoz csatolassék, tudomásul veszem.” A végrehajtás mikéntjéről, a felelősökről és a határidőkről nem szólt a levél. Így a végrehajtási dátum meghatározása ismét csak a Nemzeti Bizottság feladata lett, hiszen a bizottság határozata értelmében az egyesítés időpontja 1944. december 27., a belügyminiszter levele szerint 1945. január 9. volt, a pénzügyi elszámolás alapján pedig 1944. december 31-ét tekintették.

A Nemzeti Bizottság 1945. január 27-ére a megyei alispáni hivatalba érkezőt hívott össze az egyesítés végrehajtására. Kozma Ferenc, a Nemzeti Bizottság elnöke vezette a tanácskozást, a résztvevők a megyei alispán, az érdekelte községek közigazgatási vezetői, a jegyzők és a bírák voltak, a város részéről pedig a polgármester. Jelen volt még az ülésen a megye és a város törvényességi képviselője, a két ügyész és a gazdasági ügyek szakértőjeként a két számvető. Kozma ismertette a Nemzeti Bizottság határozatát az egyesítésről és a belügyminiszter válaszát, majd felszólította az alispánt, hogy a községek közigazgatását és vagyonát leltár szerint adja át. Az alispán eleget tett a felhívásnak. A tényleges egyesítés időpontja tehát minden eddig szóba került dátummal ellentétben 1945. január 27.

Néhány részletkérdésben is megegyezés született. Elhatározták, hogy Diósgyőr és Hejőcsaba teljes közigazgatási területét egyesítik Miskolccal, Tapolca esetében pedig 15 napon belül kijelölik az új határvonalakat. A polgármester bejelentette, hogy a területében megnőtt város közigazgatását ke-

rületi szervezetben kívánják megoldani, ennek megszervezéséig kiküldött városi tisztviselők gondoskodnak a hivatalok zavartalan munkájáról. A kerületi szervezés gondolata is a Nemzeti Bizottságtól indult ki, már az 1945. január 25-én tartott ülésen elhatározták, hogy a várost öt kerületre osztják fel, a kerületi előljáróságok vezetőinek kinevezését pedig a bizottság előzetes hozzájárulásához köztették.

A belügyminisztérium a kerületi igazgatásra vonatkozó határozatot nem hagyta jóvá, a konszolidálódott helyzetben ez már az Ideiglenes Kormány és az alárendelt közigazgatási szervek feladata lett. Így történhetett, hogy a polgármester még 1946. január 8-án is eredménytelenül sürgette a döntést a belügyminisztérium államtitkárnál. De a hivatalok már működtek, s a polgármester felügyelete alá rendelt diósgyőri, hejőcsabai, tapolcai és percesi kikirendeltségek egészen 1950-ig, a tanácsok megalakulásáig változatlan szerkezetben maradtak.

A hatalom gyakorlatának szükségállapotából adódó zavarok 1945. január 27-ével sem szűntek meg, sőt a helyzet még bonyolultabb lett. 1945. július 4-én jelent meg az Ideiglenes Kormány 4330/1945. ME számú rendelete a közigazgatás területi beosztásának ideiglenes rendezéséről. Ez a rendelet — immár közjogilag megfelelő formában — kimondta Diósgyőr és Hejőcsaba egyesítését Miskolc várossal. A végrehajtásra kiadott belügyminiszteri utasítás az egyesítés határidejét 1946. január 1-ben állapította meg, azzal, hogy eddig az időpontig az átcsatolt területek régi közigazgatása fennmarad. A polgármester természetesen azonnal írt a minisztériumnak a vizsgált helyzet rendezése érdekében, hiszen nem állíthatta vissza a községek önálló közigazgatását csak azért, hogy 1946. január 1-vel ismét megszüntesse. Végül is a belügyminiszter 1945. december 28-án jóváhagyta a községek átcsatolását, és a hatálybalépés időpontját 1945. január 1-ét jelölte meg.

Hús vagon búzáért

A kormány szintű rendezésnek azonban volt egy másik problémája is, az alaprendelet ugyanis nem tartalmazta Tapolca-fürdő átcsatolását, és ez érzékeny veszteség lett volna a városnak. Sok levelezés eredményeként 1946. április 12-én az erre vonatkozó határozat is megszületett a belügyminisztériumban. Ez a határozat viszont újabb lapinát indított el, mert Görömböly község és Borsod megye is — a fürdő adójövedelmének elmaradása miatt — kártérítést kért a várostól. Az 1942-ben kezdeményezett átcsatolási kísérletnek is ez volt a buktatója. Az 1946-os belügyminiszteri rendelet leszögezte, hogy az átcsatolás közigazgatási érdekből történt, így törvényes kártérítésre nincs lehetőség; méltányossági alapon, közös megegyezéssel javasolta a kérdés rendezését.

A tárgyalások megkezdésekor közös kiindulási alapról nem lehetett szó, hiszen a vármegye 20 000 pengő veszteségét, Görömböly pedig a Tapolca által fizetett 1943. évi adó ötszörösét szerette volna kártérítésként megkapni. Az adott gazdasági helyzetben természetes, hogy pénzbeli megváltás nem került szóba. Görömböly igénye 15 éven át szállítandó évi 600 mázsa búza volt, vagy egy új egészségház felépítése és egyéb középületek renoválása mintegy 100 vagon búza értékben. A község még a fel-

építendő egészségház tervrajzait is megküldte a városnak. A belügyminiszter többszöri sürgetése ellenére sem haladtak a tárgyalások. Végül 1948. március 24-én a városi közgyűlés úgy határozott, hogy 20 vagon búzát ajánl fel Görömbölynek egyszer és mindenkorra. Görömböly nem tehetett egyebet, mint tudomásul vette a határozatot. (Érdekes mozzanata volt a kártérítési tárgyalásoknak, hogy a polgármester 1906-ig visszamenőleg elkérte a levéltárból a Tapolca-fürdőre vonatkozó iratokat, bizonyítandó, hogy az ottani beruházásokat a város finanszírozta.)

Miközben a városi közigazgatási hivatalok a polgármester vezetésével a tényleges helyzet és az ellentétes belügyminiszteri intézkedés összhangba hozatalán fáradoztak, a kormány által kinevezett városi főispán is intézkedni kezdett a június 4-i kormányrendelet végrehajtása ügyében. Tévesen értelmezte a belügyminiszternek azt az utasítást, hogy az érdekelte hatóságok 1945. november 15-ig tegyenek javaslatot az átcsatolással kapcsolatban. Az utasítás a végrehajtás mikéntjéről, a főispán viszont az átcsatolás mellett vagy ellen szóló javaslatokat kért 1945. szeptember 6-án 23 közhivatalhoz intézett körlevelében.

Mellette és ellene

A főispáni tévedés az utókor számára kitűnő forrásanyag keletkezését segítette elő; ebből mérhetjük le, milyen volt a közhangulat az átcsatolás kérdésében. A polgármester fogalmazta meg a Nagy-Miskolc koncepció lényegét. Szerinte arról van szó, hogy Diósgyőrben kialakult egy fejlődőképes nagyvárosi iparcentrum. Népgazdasági szempontból nem helyes, hogy Budapesten összpontosul a gazdasági és kulturális élet, szükség van vidéki centrumra is, és erre a diósgyőri ipartelepre épülő, 100 000 lakosú Miskolc éppen alkalmas lenne.

Az ellentábor véleményét a diósgyőri jegyző gyűjtötte csokorba, a tisztviselői kar értekezletén elhangzottakat summázta. Közlése szerint a diósgyőriek 90 százaléka ellenezte az átcsatolást, Diósgyőr önálló várossá alakítása mellett foglaltak állást. Senki sem próbálta megmagyarázni nekik, hogy a csatlakozás esetleg hasznos is lehet, sem a vezetőket, sem a lakosságot nem kérdezte meg senki. A jegyző hét pontban sorakoztatta fel az ellenérveket: az ügyfeleknek sok időt kell majd közlekedéssel eltölteni; Diósgyőr csak külváros lesz, amelynek fejlesztésére nem fordítanak majd gondot; Miskolcnak nagy háborús kára és adóssága van, s ezt Diósgyőrnek is magára kell vállalnia stb.

A jegyző saját véleménye tükrözi leginkább a helyzetet: „Az érdektelen harmadik szemével néztem az átcsatolás ügyét, akinek tisztánlátását és ítélőképességét még nem homályosította el sem az évtizedes csatlakozásellenes propaganda, sem a diósgyőri patriotizmus.” Megoldásul javasolja: „Tessék a miskolci törvényhatósági bizottságba possibilis diósgyőri képviselőket küldeni, akik a helyi érdekeket ki tudják verekedni.”

A vélemények és ellenvélemények már nem sokat változtattak a tényeken. 1945. január 1-vel Diósgyőr, Hejőcsaba és Tapolca-fürdő megszűnt önálló közigazgatási egység lenni, Nagy-Miskolc a legnagyobb vidéki város lett.

SERESNÉ DR. SZEGŐFI ANNA

* A címere alsó fele Miskolc egykori pecsétjének ábrát őrizte meg; a felső mezőben az azbesztruhás munkás az iparvárosi jellegét fejezi ki. Az elválasztó három vonal a város három folyója: a Sajó, a Hejő és a Szinva.

Egy amerikai Lockheed Tristar óriásgép csaknem háromszáz utassal a fedélzeten, 8700 méteres magasságban Karacsi felé tartott. Egyszerre robbanásszerű dőrej rázta meg a gépet. Az utastér padlóján másfél méter hosszú és kilencven centiméter széles rés keletkezett, és megsérült a gép törze is. A nyomáskülönbség két gyermeket majdnem kiszívott a nyíláson. Működésbe léptek a vészhelyzetre szolgáló berendezések, oxigénmaszkok estek ki automatikusan a kabin falából, és a pilóta meredeken lefelé irányította a gépet. Szerencsére a kényszerleszállás Dohában, a Katar sejkéség repülőterén viszonylag jól sikerült. Csak három utas sérült meg könnyebben, a gépben mindössze néhány hidraulikavezeték ment tönkre. 1980. december 23-án történt ez az eset.

Futóművek a próbapadon

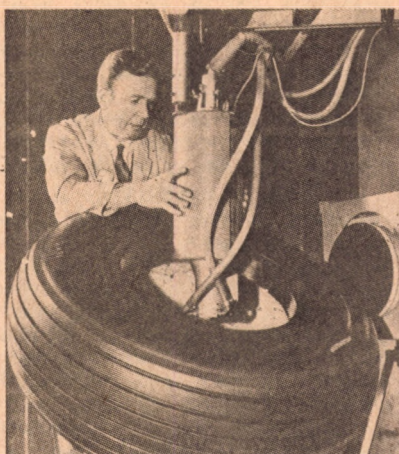
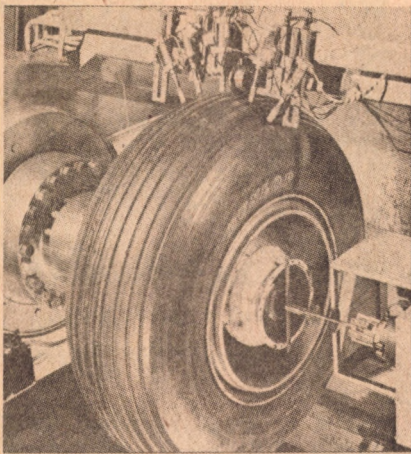
Nem terroristák okozták a bajt, hanem repülés közben felrobbant a futómű egyik óriási abroncsa. Csak később, a National Transportation Board Safety (NTBS) vizsgálatai derítették fényt az eset hátterére. Az abroncs robbanása valószínűleg gyártási hiba miatt következett be, bár az a lehetőség sem zárható ki, hogy a kérdéses abroncs a Tristar felszállásakor rongálódott meg például azért, mert a gép túl gyorsan vagy túl hosszú ideig gurult a levegőbe emelkedés előtt, és ezért túlságosan felmelegedett. Hasonló balesetek elkerülésére az NTBS elrendelte valamennyi Tristar típusú gép futóművének felülvizsgálatát.

A légi közlekedés krónikái szerint máskor is előfordult, hogy a futómű abroncsai miatt kisebb-nagyobb baleset következett be. Csak az elmúlt évnél maradvány: a müncheni repülőtéren szeptember 21-én leszállás közben egy olasz DC-9-es futóművén mindkét jobb oldali gumi defektet kapott. A száztíz utasnak, és az öt főnyi személyzetnek sikerült sérülés nélkül elhagyni a gépet; a lángholó abroncsokat a repülőtéren tűzoltók oltották el. Mellesleg, a kifutópálya is annyira megrongálódott, hogy másfél órára az egész repülőteret le kellett zárni, ami elég volt ahhoz, hogy Közép-Európa légi közlekedése fél napra összezavarodjon. (Ez idő alatt hat gép nem tudott menetrendszerűen indulni, illetve a repülőteret hét másik gépet nem tudott fogadni, ezeket más repülőterekre kellett átirányítani.)

Az efféle esetek újra és újra bebizonyítják, hogy a repülőgépek abroncsait sem az előállítás, sem a minőségellenőrzés szempontjából nem lehet ugyanolyan tömegcikknek tekinteni, mint a gépkocsiabroncsokat. Míg egy Forma-1 versenykocsi sebessége legfeljebb 320 kilométer, addig a Concorde szuperszonikus utasszállító gépé a földről való felemelkedés előtt eléri a 440 kilométeres óránkénti sebességet; ez az érték közönséges utasszállító gépeknél is 250–300 kilométer óránként. A nagy sebességgel párosul a rendkívül nagy súly, amelyet a repülőgéppabroncsok hordoznak. Személyautó abroncsaira egyenként 300–400 kilogramm súly nehezedik, egy teherautóabroncsra esetleg 3 tonna is. Am egy nagy utasszállító gép egy-egy abroncsa 30 tonna súlyt hordoz. Ha ehhez hozzávesszük, hogy itt az abroncsok hibátlan működésén sokkal több ember biztonsága és hasonlóan nagy anyagi ér-

ték múlik, mint bármilyen teher- vagy versenyautó esetében, nem csoda, ha az előállítók nem kímélik a költségeket, hogy termékeik a legkeményebb igénybevételt is kiállják.

A két legnagyobb európai előállító a Goodyear Luxemburgban és a Dunlop Coventryben. Mindkét cégnél a kísérleti laboratórium egyik legfontosabb része a repülőgéppabroncsokra méretezett, nagy teljesítményű görgős próbapad, az úgynevezett „dinamométer”, amellyel tudományos pontossággal tudják vizsgálni az abroncsok viselkedését a legkülönbözőbb igénybevételek hatására.

ABRONCSOK HŐÉRZÉKELŐS ÉS RÖNTGENVIZSGÁLATA

Nem lehet tömegcikknek tekinteni

A dinamométerben hatalmas acéldob — amelynek átmérője az abroncsnak legalább kétszerese — helyettesíti a kifutópálya betonját. Ehhez nyomják hozzá hidraulikusan, pontosan meghatározott erővel az abroncsot, és a vizsgálandó sebességgel forgatják, illetve fékezik, miközben műszerekkel folyamatosan mérik különböző pontjain a felmelegedést, deformációt stb.

A Goodyearnél egyetlen nagy acéldobot alkalmaznak; a Dunlopnál egy második nagy tárcsa is van, amellyel a kiegészítő fékhajtást lehet létrehozni. Itt nemcsak az egyes abroncsokat, hanem a teljes futóművet vizsgálhatják. A próbapad 10 000 lóerős motorja lehetővé teszi, hogy az abroncsokat 550 kilométeres sebességnek megfelelő gyorsasággal forgassák; erre a megfelelő szilárdsági tartalék meghatározása céljából van szükség. A sebesség fokozatos növekedése ugyanis olyan határértékhez vezet, amelynél a tulajdonságok hirtelen megváltoznak: ugrásszerűen megnő a gördülési ellenállás, és a gumiabroncs felületén a gördülési sebességgel haladó hullámok keletkeznek. E kritikus sebességhatár átlépése a gumiabroncs gyors tönkremenését eredményezi. A megfelelő biztonság és élettartam érdekében a gyakorlatban megengedett legnagyobb sebességet a kritikus sebességnél 20–50 százalékkal alacsonyabban kell megjelölni.

Hosszirányú bordák

A repülőgéppabroncsok alakját, szerkezetét és anyagait úgy választják meg, hogy a kritikus érték a lehető legnagyobb legyen. Nagy légnyomást alkalmaznak (10–14 bar), az abroncsokat vékony falúra készítik, hogy minél kisebb legyen a tömegük, csökkentik a koronaszöveget (koronának az abroncsok középső, a talajjal közvetlenül érintkező részét nevezik),

Repüléstechnika

Egy abroncs felrobbant

Kritikus sebességhatár

Termoelemes tűkkel mérik

gépeknél viszont az ellenkező véglétet kell elviselniük, amennyiben a felszálláskor felmelegedett gumik a repülés során erősen lehűlnek. A próbapados vizsgálatok során termoelemes tűkkel folyamatosan mérik az abroncs hőmérsékletét a futófelületen és más kritikus helyeken, és olyan terheléseket alkalmaznak, amelyek között az abroncsok 160 C-fokig melegeknek fel.

Függ a hozzáértéstől is

Az erős igénybevétel és a biztonsági követelmények miatt érthető, hogy a repülőgép abroncsainak gyártásánál nemcsak a technológiai előírások különlegesen szigorúak, hanem a késztermék minőségellenőrzése is. Azt mondják, hogy mire egy repülőgumi a gyárból kikerül, több ember foglalkozott az ellenőrzésével, mint az előállításával. Míg a gépkocsiabroncsoknál az olyan költséges vizsgálatot, mint a belső szerkezet esetleges hibáit feltáró röntgen- vagy izotópos felvételek készítése, a rétegvastagságot, légzárványok jelenlétét legjobban kimutató ultrahangos „diagnosztika”, legfeljebb egy-egy új típus kikísérletezésekor alkalmazzák, repülőgéppabroncsoknál minden egyes darabot ilyen módszerekkel ellenőriznek. Persze, az abroncsok ára is különleges: egyetlen darab a Concorde-hoz a Dunlopnál 2500 nyugatnémet márkába kerül. Nem szuperszonikus gépek nagy abroncsainak az ára is 1500 márká körüli van.

Jóllehet a repülőgéppabroncsok a lehető legellenállóbb változatban készülnek, biztonságosságuk és élettartamuk ma még erősen függ a gép személyzetének szakértelmétől. Túl nagy gépterhelés, helytelen abroncsnyomás vagy túl nagy gurulási sebesség túl hosszú pályán akár egyetlen fel- vagy leszálláskor tönkretelheti az abroncsokat. Megjegyzendő, a közhiedelemmel ellentétben az abroncsok nem a leszálláskor, hanem a felszálláskor vannak erősebben igénybe véve. Ilyenkor ugyanis a teleüzemanyagtartályok miatt a gép súlya jóval nagyobb. A másik ok, hogy a földtől való elszakadás nagyobb sebességet kíván, mint a földet érés.

A további fejlődés a még biztonságosabb és még hosszabb élettartamú repülőgéppabroncsok gyártása felé feltehetőleg egyrészt a számítógépes tervezés és a gyártási folyamat automatizálása, másrészt új, könnyebb és egyúttal nagyobb szilárdságú és hőállóságú anyagok kidolgozása révén lesz elérhető.

DR. WOLFNER ANDRÁS

Késői ébredés?

Sportolni akar a vendég

Például az Olympia

Drágák a szállodáink — hallani a turistáktól. Egy kétágyas szoba 700 forintnál kezdődik a hotelek legtöbbszörében. Olcsó szálló, szerényebb motel viszont nincs, vagy alig van. Különösen Budapestre jellemző ez a helyzet.

Nem is az árakkal van a baj, hanem a kategóriákkal, vagy — ha úgy tetszik — a luxus fogalmával. Külföldön is akadnak drága szállodák, sőt sokkal drágábbak is, mint a miénk, de azok csakúgy „mindent tudnak”. Magyarországon viszont, ha már van fürdőszoba a szállodában és folyik benne a meleg víz (legalábbis időnként) a hotel megkapja a legmagasabb, vagy ahhoz közel álló minősítést és ennek megfelelő szobaárakat állapíthat meg. Röviden szólva: Spanyolországban, Olaszországban és másutt, még a legalacsonyabb kategóriájú hotelekben is sokszor van úszómedence, nálunk a luxus kategóriában is ritkaság.

A budapesti Hotel Intercontinental látogatói egy részének arcáról hamar lefagy a mosoly: hiába van igen kedvező helyen a szálloda, hiába táru festői látvány a szobákból a Dunára, hiába csak egy ugrás a belváros szíve — mindezek az előnyök hamar semmivé válhatnak, mert a szálloda nem rendelkezik sem uszodával, sem szaunával. Márpedig ezeket a kiszolgáló egységeket nemcsak az Intercontinentalokban szokhatta meg a külföldi vendég, hanem Európa más — nem is föltétlenül legelőkelőbb — szállodáiban is.

Uszoda és szauna

A budapesti Intercontinental építéskor is fölvetődött, hogy uszoda is legyen a falak között, de „gazdaságossági szempontokból” végül léket kapott az uszoda terve. Olyannyira, hogy a kész épületbe már szauna sem jutott — ami nélkül pedig nehéz elképzelni jegyzett szállodát Európában. A budapesti Intercontinental átadásakor az uszoda hiánya nem jelentkeztet olyan erővel, mint napjainkban. A Duna-parti szállodasor egyetlen tagjaként olyan előnyökkel rendelkezett, amivel el- lenülözni lehetett az uszoda hiányából származó hatásokat. (A helyzeten azzal próbálták enyhíteni, hogy kulcskulcsulát adtak ki, amellyel igénybe lehetett venni a Gellért szolgáltatásait, így fürdőt is. Nagy azonban a különbség, ha helyben lehet úszkálni, vagy ha felöltözve előbb át kell sétálni, vagy autózni a Duna másik partjára, hogy kedvelt időtöltésnek hódolhasson a vendég.)

A tapasztalatok azt mutatják, a hetvenes évek közepén még a külföldiek sem igényelték annyira a

földület nyújtó szállodai szolgáltatásokat, mint napjainkban. Nyilván összefüggésben van ez a magatartás-változás azzal, hogy világszerte komolyan veszik az egészséges életmódot: évek alatt ugrásszerűen megnőtt a kocogók, kerékpározók és az úszók száma.

Az üzleti tárgyalásokra, konferenciákra érkező vendégek egyre inkább megkövetelik a fogadó szállodáktól, hogy teljes komfortot nyújtsanak. Ebbe az is beletartozik, hogy sportolni tudjanak: kondicionálóterem, uszoda és szauna nélkül már régen nem építenek modern, minden igényt kielégítő szállodát. További változás, hogy a mozgásigény ma már nemcsak egy bizonyos vendégkör sajátja, a szállodákhoz kapcsolt sportlétesítményeket tehát egyre többen használják. A vendég útnak indulás előtt utánanéző, hol sportolhat. Lehetőség szerint azt a szállodát választja, amelynek szolgáltatásai legjobban megközelítik az otthon megszokottakat. (Nyilván ez a felismerés tükröződik abban a döntésben, miszerint a Duna Intercontinentalban hamarosan squash-terem lesz. Ez a főleg az Egyesült Államokban népszerű játék kifutó mozgáslétezését biztosít viszonylag kis helyen. Újból szóba került az uszoda és a szauna fölépítésének terve is.)

Népgazdasági érdek, hogy rugalmasan reagáljunk a turisták igényeinek megváltozására, például a sportolás iránt megnyilvánuló érdeklődés fokozódására. Ugyanakkor nem feledkezhetünk meg arról, hogy világszerte rohamosan nő az idegenforgalmi szolgáltatások minősége. (A hotelek tisztasága, a szobák zajmentesítése csak két kiragadott elem.) Amennyiben ezek hiányoznak, hiú ábránd az, hogy a szabadidő-szolgáltatások fejlesztésével be lehet hozni az elmaradást.

Az idegenforgalomban rejlő lehetőségek teljes kihasználására az eddigieknél nagyobb súlyt kell fektetni — nemcsak illetékes állami szervek határozatai hangsúlyozzák ezt, hanem azok a gazdaságossági számítások, amelyek a nemzetközi turizmus adatait veszik figyelembe.

Ezek világosan mutatják, hogy az utazási kedv nő. Bekövetkezett az, amire csak kevesen számítottak: az idegenforgalom tulajdonképpen az egyetlen olyan gazdasági ágazat, amely a recessziós időszakban is képes a fejlődésre. (Hermann Kahn amerikai futurológus ebből azt a következtetést vonta le, hogy az ezredfordulóra az idegenforgalom válik a legfontosabb gazdasági ágazattá bizonyos országokban. Az ENSZ Gazdasági és Szociális Tanácsa 1979-ben nyilvánosságra hozott előrejelzése is alátámasztotta ezt: 1990-ben már egymilliárd turistára számíthatunk, az ezredfordulón pedig hárommilliárdra.)

Erdemes összehasonlítani ezeket az adatokat a tavalyi esztendővel, amikor a világon 285 millióan lép-

SZÉLLOVAS A BALATONON

Csupán hárman tettek vizsgát

ték át az országhatárokat. Ez 15 milliós növekedést jelentett az 1979-es évhez viszonyítva. Az idegenforgalomból származó összbevétel 93 milliárd dollár volt, 18 milliárddal több, mint egy évvel korábban.

Állandó fejlődés

A számok tudatában egyáltalán nem meglepő, hogy egyes, turizmusra komolyabban építő országokban — például Ausztriában — a bruttó nemzeti termék több mint 10 százalékát az idegenforgalom termeli ki. Ausztriába például 1980-ban 83,5 milliárd schillinget hoztak a külföldiek, ez a bruttó nemzeti termék 10,7 százaléka volt. Az osztrák kormány további intézkedéseket tett e fontos ágazat támogatására: 1981—1989 között 8,2 milliárd schillinget fordított idegenforgalmi fejlesztésre. Tanulságos, ha a turizmus bevételeit a teljes export százalékában fejezzük ki. A táblázat Európa egyes országainak helyzetét a hetvenes évek derekának adatai alapján mutatja be:

Spanyolország	55 százalék
Ausztria	46 százalék
Svájc	19 százalék
Jugoszlávia	15 százalék
Olaszország	12 százalék
Magyarország	6 százalék

Az idegenforgalom föllendülése elsősorban azzal magyarázható, hogy a hetvenes évek konjunkturális időszaka jelentősen emelte az élet színvonalat a fejlett országokban. Ezzel együtt sok helyütt csökkent a munkaidő, nőtt a fizetett szabadság. Ez a folyamat — ha nem is a hetvenes évek dinamikus ritmusában — minden bizonnyal tovább tart majd évtizedekben is. A turizmus fejlődésének olyan biztosítékát jelenti ez, amely még a kedvezőtlenebb politikai légkör okozta negatív hatásokat is ellensúlyozhatja.

Szinte a világ minden országában jelentős szállodaépítésekbe kezdtek már a hatvanas években, így nem okoz különösebb gondot a vendégek elhelyezése. Érdekes, hogy szám szerint az Egyesült Államok rendelkezik a legtöbb szállodai férőhellyel — kétmillióval —, az ezer lakosra jutó férő-

helyek azonban már világosan kimutatják az európai turista nagyhatalmak vezető pozícióját: Ausztriában 87, Svájcban 43, Franciaországban 29, Olaszországban 27, Spanyolországban 26, Görögországban 25 szállodai férőhely jut ezer lakosra. Ugyanakkor az NSZK-ban csupán 17, az Egyesült Államokban 9, Japánban pedig 2. (A szocialista országok között Bulgária és Csehszlovákia áll az élen 12-es arányszámmal. Magyarországon a statisztika alsó régióiban található az ezer lakosra jutó 3 szállodai férőhelyével. Ez azonban még mindig jobb a világtágnál, amely mindössze 0,3.)

Kereskedelmi férőhelyek

A jelek arra utalnak, hogy ha lassan is, de országunk kimozdul e kedvezőtlen pozícióból. A turizmus távlati fejlesztésének koncepciója szerint — melyet 1979-ben fogadtak el — a jelenlegi 32 000-ről 1985-re 41 000-re, 1990-re pedig 54 000-re kell emelni a szállodai férőhelyek számát. Nagy gondot fordítanak majd az egyéb kereskedelmi szálláshelyek gyarapítására is. Jelenleg 232 593 ilyen férőhely van az országban, kilenc év múlva félmillió lesz. (Nem megvetendő szempont a turizmus fejlesztésénél az sem, hogy ebben az ágazatban 30—40 százalékkal olcsóbban termelhető ki a tőkés de- vizs.)

Különleges jelentőségűek a szállodák, mert a tapasztalatok szerint a vendég nemigen tud ellenállni a helyben nyújtott szolgáltatásoknak, tehát sokkal többet költ, mint a nem hotelben lakó. Eppen ezért sajnálatos, hogy amíg 20 év alatt csaknem megnyolcszorozódott a kereskedelmi férőhelyek száma hazánkban — 31 000-ről 232 593-ra — addig a szállodai férőhelyek csupán megduplázódtak: 15 410-ről 32 818-ra. (A kereskedelmi szálláshelyek megoszlása hűen tükrözi ezt a helyzetet: a fizetővendég-látásban fogadhatják a vendégek 51,9, kempingekben 19,7, szállodákban 14,1, kisegítő szálláshelyeken 6,1, nyaralóházakban 5,6, turistaszállásokon 2,6 százalékát.)

Az idegenforgalom világméretű föllendülése hazánkban is éreztette hatását: 1970-ben még csak 6,3 millióan érkeztek külföldről, 1975-ben 9,4 millióan, 1978-ban pedig 16,9 millió vendég lépte át a magyar határt. A statisztikai adatok egyértelműen mutatják, hogy a vendégek legszívesebben szállodákba mentek, kevésbé kedvelték a fizetővendég-szolgálat szobáit. 1978-ban például a hotelek 2,8 millió vendéget fogadtak, az egyéb szálláshelyek pedig 3,3 milliót — pedig láthatunk, hogy a szállodai férőhelyek az összes szálláshelyeknek csupán 14,1 százalékát képezik. (Ugyanakkor elgondolkodtató, hogy amíg a szállodákban 1970 óta változatlan az átlagos tartózkodási idő — 2,3 nap —, addig az egyéb szálláshelyeken folyamatosan nőtt: 4,6 napról 6,2-re. Nyilvánvaló, a stagnálásban szerepet játszanak a bizonyos időre érkező csoportok is, de joggal feltételezhetjük: az egyéni turistát jobban lehetne marasztalni, ha a hotelek növelnék szolgáltatásaikat, közöttük a sportprogramokat. Már csak azért is fontos lenne ez, mert a külföldiek különösen vonzódnak a szállodákhoz: 1979-ben például több külföldi lakott hotelekben — 1,6 millió —, mint egyéb szálláshelyeken — 1,2 millió.)

Erdemes figyelemmel kísérni az egyes országokból érkezők szokásait, hiszen a szállodai férőhelyek döntő részét — 1979-ben Budapesten például 86 százalékát — külföldiek

vették igénybe. A tapasztalatok szerint legtovább a szovjet turisták maradtak fővárosunkban, átlagosan 4,4 napig, őket a kanadaiak követték 4,1 nappal.

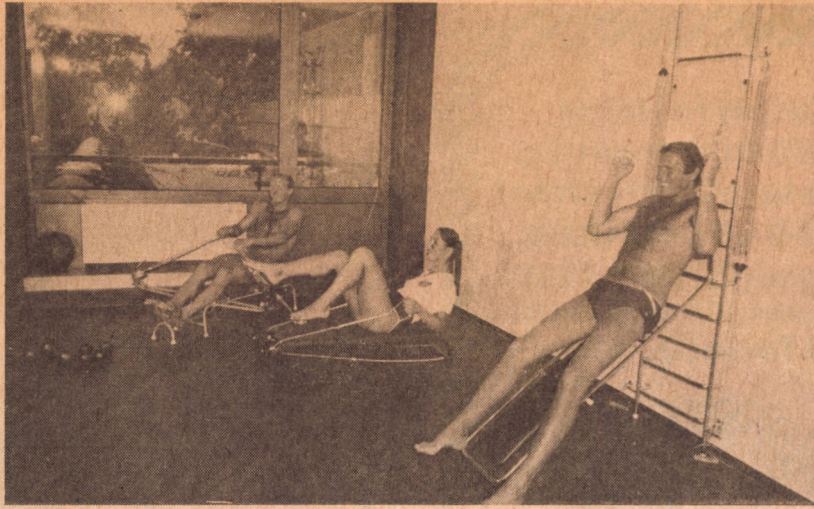
Az 1979-es adatok jól érzékeltetik azt is, hogy hazánkban egyenlőtlen a turistaforgalom. (Lásd a lap alján levő táblázatot.)

Ezt az egyenlőtlenéget egyelőre nem sikerült föloldani olyan szállodákkal összekapcsolt programokkal, amelyek a közismert turisztikaközpontjainkon kívül más helyekre is elviszik az idegent. Egyelőre csak elszigetelt próbálkozásoknak vagyunk tanúi. Ezek azonban tanúbizonyságát adják annak, hogy a sportot — megfelelő propagandával — a turizmus szolgálatába lehet állítani.

Lóra pattannak

A Pegazus Tours például — amely 1979-ben az ócsai Vörös Október Mgtsz és a Cooptourist gazdasági társaságaként alakult meg — a lovassportra tett. A Kiskunsági Nemzeti Parkban öt állomással 250 kilométer hosszú lovas útvonalat épített ki, s fogadókkal látta el. A lósport kedvelői naponta 40 kilométert tesznek meg, s a fáradt vendégeket kitűnően felszerelt fogadók várják Dömösön, Lajosmizsén, Ágasegyháza és Bugacon. A körzet központja Sarlóspuszta. Itt régi uradalmi házból 42 ágas fogadót, 80 fős éttermet; istállót és lovaspályát építettek. Az eddigi tapasztalatok arra utalnak: helyes volt az egyre népszerűsödő lovaglást támogatni. A 30 millió forintot beruházással — melynek 40 százalékát az Országos Idegenforgalmi Hivatal folyósította — viszonylag ismeretlen területet sikerült bekapcsolni országunk idegenforgalmi vérkeringésébe. További előny, hogy az őszi-téli lovas és vadásztúrákkal jelentősen meghosszabbítható az idegenforgalmi igény. Figyelemre méltó kezdeményezés az is, hogy belföldi vendégeket is igyekeznek toborozni — pedig a lovas túrákat eddig javarészt külföldieknek tartották fenn hazánkban. 300–320 forintért például teljes penziót adnak, ezenkívül háromórás lovaglásra is lehetőség nyílik. Ugyancsak különlegesség az elkős szekeres utazás a Kiskunságon át. Főleg a romantikát kedvelőknek kínálják — 6 napra több mint 4000 forintért. Megszervezték a póniklubokat is, ahol gyermekeket oktatnak lovaglásra Óbudán és Újpalotán. 300 forintért hetente kétszer két órán át ülhetnek nyeregben a gyermekek. (A Pegazus Tours mellett más utazási irodák és szállodák is lehetőséget látnak a lovaglásban vendégkörük bővítésére. Ezért ahol lehetőség nyílik rá, a szállodák közelében levő állami gazdaságokkal szerződést kötnek lóhasználatra. Egyre inkább a lósport szerepléseinek kedvelt szállodája lesz a tatabányai Árpád: az érdeklődők 5–7 napos lovaglókurzusokon vehetnek részt Tatán.)

Sajnos, jelenleg még viszonylag szűk az olyan szállodák köre, amelyekhez sportprogramokat lehetne csatolni. Ennek oka az, hogy a hotelek építésénél eddig nem merült föl a mostanihoz hasonló erővel a szabadidőegységek létének igénye. Az első nagy szállodaépítési ütem során — 1960 és 1963 között — nem sikerült kielégíteni az igényeket, s ugyancsak a mennyiségi szemlélet hatotta át az 1964–1967-es szakaszt. A harmadik ütemben — 1968–1971 között — továbbra sem fordítottak kellő gondot a szolgáltatási egységek építésére, bár első ízben sikerült elérni, hogy ebben az időszakban legalább nem mélyült a

KONDITIONÁLÓTEREM A THERMAL SZÁLLÓBAN

A „nyitás a sport felé” teljes sikert hozott

szakadék a kereslet és a kínálat között, azaz a szállodaépítések üteme azonos volt a turisták számának emelkedésével. 1972 után csökkent az építési kedv, a hetvenes évek végére pedig bebizonyosodott: a 10 évvel korábban létrehozott hotelek egy része már nem felel meg az igényeknek. Hiányoztak a fürdőszobák és a kiszolgáló egységek. (Ekkor több szállodában rekonstrukciót hajtottak végre. Így került sor a budapesti Olympia-szálló teljes átalakítására is, amelynek során maximálisan kihasználták a nagyszerű fekvésből adódó lehetőségeket: három tenispálya mellé fürdőmedencét és szaunát is építettek. Dr. Kálmán Péter, az Olympia igazgatója: „Javarással ezzel a megfelelő időpontban végrehajtott korszerűsítéssel tudtuk elérni, hogy törzsvendégeink száma egyre növekszik. Tapasztalatom az, hogy mind az üzleti tárgyalásra, mind a magáncéllal Budapestre érkező külföldi magától értetődőnek tartja, hogy szállodájában legyen uszoda és szauna. A tenisz világméretű fölfutása azt jelenti számunkra, hogy tenisztanfolyamokat is hirdetünk, illetve ilyeneknek helyet tudunk adni. A »nyitás a sport felé« az Olympia esetében teljes sikert hozott.”)

Széllovagló előnyben

A tenisz komoly bevételt jelent a Balaton partján is. Tihanyban május első hetében már 20 osztály részvételével tanfolyamot tartottak. Ugyancsak itt szerveztek az előszezonban — kedvezményes áron — kurzust a magyaroknak. Sídfokon az Európa-szálló — napi 175 forintos áron — április 3–16-ig hirdetett meg tenisztanfolyamot. Bebizonyosodott, hogy a nálunk is egyre népszerűbb sporttal jelentősen meg lehet hosszabbítani a főszezon. (Ennek szükségességét egyébként a balatoni szállodák szobafoglaltsága is jelzi. A balatonfüredi Marinában például tavaly májusban csupán a szobák 44 százalékában laktak, ugyanakkor augusztusban 90 százalékos volt a foglaltság, szeptemberben azonban 69 százalékos esett vissza. A balatoni szállodáknak tehát szükségük van arra, hogy — akár a sportot segítségül hívva — nö-

veljék vendégkörüket. A keszthelyi Helikon-szállóban például korra tavasszal fedett pályás amatőr teniszbajnokságot rendeztek: telt házat hozott ez a hét végére, a győztes párosnak pedig repülőjegyet Wimbledonba...)

A szállodák — megváltozott gazdasági helyzetükben — világosan látják: különprogramok szervezése, a szolgáltatások minőségének javítása nélkül aligha növelhetik bevételüket. Aggasztja őket, hogy tavaly csökkent a szobák kihasználtsága — ebben nyilván az ár-emelkedések játszottak a fő szerepet. A HungarHotelsnél például 1979-ben a szállodai telítettség átlagosan 75,5 százalékos volt, tavaly már csak 66,4 százalékos. Ilyen körülmények között fontos: mennyi jut felújításra, korszerűsítésre, esetleg véglegesítő újdonságok bevezetésére. A szállodaipar vezetői nem járhatnak a fellegekben, mert nehezebb körülmények között dolgoznak, ezért nem könnyű kigazdálkodni a felújítási összegeket. (A HungarHotels az idén például fejlesztési alapjából 50 milliót költ beruházásokra; kisebb felújításokra, fenntartási munkálatokra pedig 130 milliót. Ebből az összegből építenek például szaunát és tornatermet a Budapest-szállóban.)

A hotelek igyekeznek kihasználni a környékükön levő természetes adottságokat arra, hogy megnyerjék maguknak a sportolni vágyókat. Így vált a hazai széllovaglás központjává a balatonfüredi Marina-szálló, amelynek közelében tavaly rendezték meg a széllovaglóvilágbajnokságot. Az érdeklődők 4 napos tanfolyamért 2400 forintot fizetnek. 10 széldeszka áll rendelkezésükre, de mielőtt vízre lépnének, szimulátorokkal szárazföldi edzéseket végeznek. A kurzus végén a sikeres vizsgát tevők nemzetközi igazolványt kapnak. Ennek azért van jelentősége, mert amennyiben hazájukba visszatérve széllovasklubba akarnak lépni, akkor ezt csak nemzetközi igazolvány fölmutatásával tehetik meg. Tavaly 66-an iratkoztak be tanfolyamokra, de — jellemző a széllovaglás nehézségeire — csupán hárman tettek sikeres vizsgát.

A nyolcvanas évtized jelenti a magyar szállodaépítési ütemek közül a negyediket, s minden kétséget kizáróan az eddigi legjelentősebbet: két-három éven belül csak-

nem tíz új hotel nyit, java részük a fővárosban. Erdemes megvizsgálni: vajon mennyiben felelnek meg a legkorszerűbb igényeknek.

A sportlétesítményeknek helyük van a gyógy szállókban is. A Danubiushoz tartozók közül a margitszigeti Thermál nyújtja a legtöbbet: úszómedence, szauna várja itt a bentlakókat, sőt autóbuszjáratok szállítják ide a Hilton vendégeit is.

Fórum tekepályával

A Fórum-hotel az év végén fogadja első látogatóit, akiknek rendelkezésére áll majd az uszoda, a szauna, a tornaterem, a szolárium és a gyűróterem is. Az ugyancsak HungarHotels-szálloda, a Hotel Stadion jövő év elején nyílik, különlegességét pedig a hatpályás tekecsarnok jelenti. Nemcsak azért, mert Magyarországon eddig még nem épült ilyen nagy tekepálya, hanem azért is, mert a nagyközönség mellett versenyzők is használhatják. Mivel nemzetközi szabványoknak is megfelelő, akár válogatott mérkőzéseket, kupákat is lebonyolíthatnak majd itt. Ugyancsak átadás előtt áll a Pannónia Atrium Hyatt szállodája a Duna-parton. Minden bizonnyal megkedvelik majd látogatói a 8×12 méteres úszómedencéjét, kondicionálótermet és szaunáját. (A Pannónia további két szállodájában — a Hotel Budában és a Hotel Karolinában — is lesz úszómedence, kondicionálóterem és szauna masszázsszal.)

Új szálloda épül Egerben is: az uszodán, szaunán, kondicionálótermen kívül teniszlehetőséget is biztosítanak az érkezőknek. Mindezekből kiviláglik, hogy a magyar szállodaipar „késői ébredése” után dicséretes gyorsasággal kapcsol a legmagasabb sebességre, s az épülő hotelek már valóban kielégítik a sportkedvelők igényeit.

Tévedés lenne azonban azt gondolni, hogy a szabad idő egészséges eltöltését csak az új szállodák vendégei számára teremti meg. A hotelépítési programmal egy időben, ugyanis jelentős korszerűsítések is kezdődtek. A tervek arról tanúskodnak, hogy itt sem feledkeztek meg a felüldülni kívánókról.

A Dobogókő csúcsán levő Nimródban például nemcsak uszodát építettek, hanem gyermekmedencét is. Ugyancsak újdonság a szauna, nyáron pedig 6 pályás minigolf áll a vendégek rendelkezésére. A szállótól 500 méterre lovagolni lehet, télen pedig csupán egy ugrás a sífelvonó. A Nimród tehát igazi sportszállodává vált.

Ugyanez lesz elmondható a Sportszállóról is, melyet 1983 végén adnak majd át — szaunával és kondicionálóteremmel. Az elkövetkező években egyre több tenispálya épül szállodák mellett: a Nimród és a Marina Touring válhat a fehér sport híveinek kedvelt tartózkodási helyévé.

Különlegességet kínál a két év múlva újjászülető soproni Lóvér Szálloda, ahol a HungarHotels teniszszakosztályt indít. 12 354 négyzetméteres sportközpont tartozik majd a hotelhez: többek között kosárlabda, kondicionálóterem, minigolfpálya és 6 tenispálya épül. Követendő példaként szolgálhat az is, hogy a költségeket csökkentendő, egyetemisták társadalmi munkában végzik a hotel sportcentrumának tervezését.

OLTVÁNYI TAMÁS

	Vendégek száma		Átlagos tartózkodási idő	
	összesen	külföldiek	összesen	külföldieknél
Összesen	5 934 000	2 829 000	4,4 nap	4,0 nap
Budapest	1 627 000	1 266 000	4,5 nap	3,3 nap
Balaton	958 000	555 000	7,5 nap	7,3 nap
Duna-kanyar	279 000	77 000	2,8 nap	3,1 nap
Mátra	124 000	22 000	3,5 nap	2,1 nap

Tudja-e, mit nyújt a
CSÉB 80? Életbiztosítást
60 000 forintig,
balesetbiztosítást
150 000 forintig,
betegségbiztosítást
/táppénzes állomány esetén/
1500 forintig,

kórházi ápolási
térítést
2000 forintig,
gyermek-
születéskor,
gyermekenként
1000 forintot,
nyugdíjba
vonuláskor
/ötéves CSÉB 80-
tagság esetén/
4000
forintot.

**UGYE, KÁR LENNE
CSÉB 80 NÉLKÜL?**

Napozáshoz is nélkülözhetetlen:
a

NIVEA

LEHEL

KOMPRESSZOROS HÁZTARTÁSI HÜTŐSZEKRÉNY

*Nagyobb hűtőszekrény,
nagyobb kényelem*

Gyártja: a

Hűtőgépgyár
Jászberény

Igencsak bábeli nyelvközegben folyt a beszélgetés a minap, a Holland Fesztivál Bartók-előadása előtt, az amsterdami Theater Carréban, ahol „A kékszakállú herceg vára” és „A csodálatos mandarin” került színre. Mindkét művet Doráti Antal vezényelte, a Concertgebouw Orchestra szólaltatta meg (Kasza Katalin és Kováts Kolos énekelt az első műben), a Mandarint a Tanzforum Köln művészei táncolták, a koreográfus a német Jochen Ulrich volt. Doráti angolul, Ulrich németül, a rendező, Eddy Habbema és a scenikusok hollandul válaszoltak a kérdésekre. Váratlanul hatott egy negyedik nyelven (magyarul) elhangzó kérdés a kiváló karmesterhez: szenteljen majd időt egy kis külön beszélgetésre.

„Ez kérem konspiráció volt — fordult a minden helyzetben derűs Doráti a teremben ülőkhöz. — Mi, magyarok, ha már ketten vagyunk, rögtön összeesküvést szövünk. Ha négyen, akkor alakítunk egy vonósnegyest.”

Ilyen hangulatban és frissességben él és dolgozik a most hetvenöt éves, világhírű magyar dirigens és zeneszerző (elsősorban az utóbbinak tartja magát), a Bartók hangfűző-összkiadás legilletékesebb zeneművésze. (A másnap általa vezényelt előadás a fesztivál kimagasló sikere volt — a közönség ujjongva, bravózva ünnepelt. Ez egyszerre szólt Bartóknak, a zenéjével és személyével régi, és közvetlen kapcsolatban levő híres holland zenekarnak és Dorátinak, aki éppen huszonefő éves, ugyanitt, ugyanebben a „felállásban” egyszer már irányította ugyanennek a műnek ugyanilyen remek előadását.)

„Mondana valamit kapcsolatairól Bartók muzsikájával?” „A kapcsolataim közé tartozik — kezdi a beszélgetést —, édesapámnak szent meggyőződése volt: Bartók zenéje zseniális, a legnagyobbakéval egyenértékű. Már akkor ez volt a véleményem, amikor, kevés kivétellel, csak rágalom érte otthon Bartók tevékenységét, műveit és személyét.”

„Zenesz születésimől hozott Bartók-rajongásom csak fokozódott akadémista koromban, amikor megismertem és a közvetlen közelében lehettem. (Több éves állítással szemben Doráti nem Bartóknak volt a tanítványa, hanem Kodály-nak és Weiner Leónak.) Egy valamivel későbbi mozzanat még külön hozzájárult Bartók-megszállottságomhoz. »A csodálatos mandarin« emlékezetes, botrányba fullasztott kölni bemutatója utáni évben Radnai Miklós, az Operaház akkori igazgatója foglalkozott a mű otthoni bemutatásának a gondolatával. (Mint ismeretes, a művet Magyarországon végül is csak 1945-ben mutatták be. — A szerk.) Bartók engem szemelt ki, az Operaház akkor kezdő korrepetitorát, hogy vele együtt mintegy előjátékszám Radnainak a mű négykezes változatát. Elképzelhető, hogy ez mekkora megtiszteltetés volt nekem. Az eset életem néhány meghatározó epizódjának egyike. Egyébként a Mandarint csak sokkal később, 1950-ben láttam először színpadon, Milloss Aurélnak a Milánói Scala részére korábban készített kiváló koreográfiájával.” (Doráti táncművek megítélésében is tekintély; éveig a Gyagilev-ballett utódjának, a Monte Carló-i Orosz Balettnek volt a zenei vezetője.)

„Ami a Kékszakállút illeti, Bartóktól személyesen hallottam a kis-sé bizonytalankodó, de nagyon mélyről jövő mondatot: »Talán A Kékszakállú a kedvencem.« En bizonytalankodás nélkül nevezhetem annak. Tízféle színpadi vál-

tozatát vezényeltem eddig Amerikában, Dallasban én mutattam be Bartók operáját, 1948-ban. Amerikában többször találkoztunk Bartókkal. Annyiban kicsit megisméltődött az a régi-régi zongorakapcsolat, hogy a kiváló pályatársam, Szergej Koussevitzky felkérésére megszületett Concertót, korunk kimagasló remekét a Carnegie Hall stúdiójában én játszottam először lakklemezre. Bartókról még csak annyit: nekem osztályrészlül jutott — és erre büszke vagyok —, hogy Bartók Béla zenéjének népszerűsítője és követője lehessen kora gyermekkoromtól. Nagy feladat volt az útját egyengetni, ügyét szolgálni. Ezt a csatát végül az ötvenes évek közepén sikerült megnyerni annak a kis csapatnak, amelyik vívta, Bartók halála után egy évtizeddel, világszerte ismert, játszott és csodált.”

„Elégedett a hazai szolistaival?”

„Kasza Katalinról — folytatja Doráti — felesleges szólnom, Amerikában, a centenáriumi előadáson, majd Detroitban dolgoztunk már együtt Kékszakállú-ügyben. Kováts Kolost nem ismertem, kénytelen voltam próbaéneklést kérni. A Kékszakállú énekszövegeinek az első szava, mint ismeretes: »Megérkeztünk«... Rögtön ezen a ponton állítottam le a próbaéneklést, annyit fűzve a dologhoz: »Csakugyan«. Immár fél évszázadnál hosszabb működésem folyamán nagy gyakorlatra tettem szert hangok, énekesek megítélésében. Sok jeles énekművéssel dolgoztam együtt. Hogy csak a legidősebbet említsem: Mattia Battistini. Nem sokan vagyunk, akik ezt még elmondhatják. Igaz, ő az én mai korom táján járt, én meg nem voltam még húsz, amikor együtt munkálkodtunk Verdi: »Álarcosbál«-jának a René szerepén.”

„Karmesteri munkájáról, Minneapolisról, Londonról, Detroitról és a többitől, kétmillió példányszámú Haydn-lemezfelvételeiről tud az egész zenei világ (sőt még a »Bál a Savoyban« sikerére is emlékezve talán így is mondható: az egész világ). Zeneszerzői munkájáról annál kevésbé.”

„Így igaz. A jövő dönti majd el, vajon mai megítélésem fele-e meg pontosan működésem értékrendjének. Annyi bizonyos, hogy hétvenes korom óta komponálok. Szinte gyermekként három operát írtam, ideértve az opera szövegkönyvét is. Azután úgy alakult, hogy hosz-

VEZÉNYLÉS KÖZBEN

Bizonytalankodás nélkül

szú, két évtizedes szünet következett. Pedig Clemens Krauss, aki megnézte fiatalkori Zenekari Szvitemet, azt mondta: »Minden áldott nap írjon valamilyen zenét«. A szűkszavú Kodály tanár úr sem tartotta rossznak kompozícióimat. Igaz viszont, hogy amikor — huszonhárom évesen — be akartam menni a münsteri operaházba, mondván, hogy én vagyok az új zenei vezető, a portás ezzel állta utamat: »Ezt mindenki mondhatja«. Ha belegondolok, igaz volt. Elmondok valamit pályám elejéről. Az első világháború után egy Jensen nevű kedves dán családhoz kerültem Fredericks-sundba. Szinte a gyermeküként szerettek. A fészkerükben egy paszszivításra ítélt, ócska pianóra lettem. Ennek nagy szerepe volt sorsom alakulásában. Tizenhárom éves voltam akkor — tizennégy évesen felvettek a Zeneakadémiára.”

„Ötvenéves korom óta huszonhat nagyobb művet írtam, többet elő is adtak, a fogadtatásuk sem rossz. Hogy milyen jók a műveim, természetesen nem tudom. A legjobbak, amilyeneket írni tudok. A hangvételükről csak annyit, nem valom az egyébként tisztelt Schönberggel, hogy a zene szákcútcába jutott és előlről kell kezdeni. Meggyőződésem, hogy a temperált és a természetes hangok

Interjú

Doráti

Ősszel Pesten

birodalmának a tartaléka még rendkívül nagy.”

„Igen kellemes volna Budapesten találkozni önrel hamarosan ismét egyszer. És persze nemcsak a Liszt Ferenc téren, mondjuk, hanem a tér egy bizonyos épületében, ahol egy zenekart irányít.”

„Ha kellemes volna és mivel nekem is kellemes ott lennem, ez remélhetően hamarosan megvalósul. Egyrészt, mert az őszi Bartók-versenyek tiszteltbeli elnökévé kértek fel — bár ez persze nem szükségképpen jár személyes jelenléttel. De most igen, mert váltaltam, hogy a győztesrel hangversenyt adok. Túl az említettekén más is hív Budapestre. A Zene-műkiadó most jelenteti meg annak a könyvemnek a magyar változatát, amely angolul két éve látott napvilágot, „Notes of Seven Decades” (Hét évtized feljegyzései) címen. A magyar cím: »Egy élet muzsikája«. Nem arról írtam, hogy mi minden történt velem, hanem azt igyekeztem rögzíteni, mi zajlott a zenei életben, amikor én is jelen voltam.” (A jellemzően szolid fogalmazás mögötti rendkívül gazdag tartalomról, a kiadó szíves segítségével, időközben képet alkothattunk. Nem sok zeneművész foglalhatta volna össze pontosabban és teljesebben századunk zeneéletét, mint Doráti Antal, aki szinte „mindennek” részese, neves, aktív résztvevője volt.)

Egy gondolat az ősszel megjelenő könyvből: „... Még egy egészen kis tehetség is mérhetetlen felelősség: az embernek föl kell érnie ahhoz, ami megadatott neki.”

RAJK ANDRÁS

BÖNGESZŐ

Az Üllői úti Iparművészeti Múzeum és Iskola felépítése körüli huzavonák jól tükrözik azt a harcot, amelyet a századforduló tájékán a régi és az új építészeti iskola hívei, illetve ellenfelei vívtak egymással. 1890 novemberében tették közzé a tervpályázatot, s a díjat, amely egyben a kivitelezésre való megbízást is jelentette, Pártos Gyula és Lechner Ödön építészeti irodája nyerte el. Amíg azonban a tervből valóság lett, két esztendő telt el. Két éven át próbálták elgáncsolni, hogy a főváros egyik díszes középülete felépüljön. 1896. október 25-én Ferenc József jelenlétében avatták fel az új épületet, s a konzervatív körök nyomban különböző gúnynevekkel illették: „cigánycsászár palotája”-nak, „fazekasmester készítményé”-nek nevezték. Mai szemmel — mint a Lechner Ödön életművét bemutató képzőművészeti album* szerzői írják — a tervezője „világraszólót alkotott”.

Miben állt az épület jelentősége? „Az időpont — 1891. — figyelemre méltó; az európai szecesszió még csak csirájában mutatkozik, kiemelkedő építészeti alkotása még alig van. Lechner nem is a külföldi példákban merített, hanem saját maga kezdeményezett. Párizsból, londoni

útjáról — két éve járt ott Zsolnay Vilmossal — magával hozta nemcsak a perzsa és indiai díszítőművészetek emlékeit, hanem azt a felismerést is, hogy Nyugat-Európában jelentős képzőművészeti és iparművészeti átalakulás kezdődik, a fiatalságot nem elégíti ki a görög-római örökségként ránk maradt formakincs, de még a »Velence köveiből« sugárzó középkori szellem sem” — írják a Lechner-kötet szerzői, majd sorban végigkalauzolnak azokon a színhelyeken, ahol a századforduló e jeles magyar építész-mestere megfordult, illetve, ahol maradandó „nyomokat” is hagyott maga után.

Számos magánház és villa mellett Lechner Ödön középületei a legjelesebb alkotások: a szegedi Széchenyi téren álló városháza, a kecskeméti városháza, Budapesten, a mai Népköztársaság útján (a régi Andrássy úton) az Operaházzal szemben álló hatalmas bérház, amely egykor a MÁV nyugdíjintézete volt; a Váci utcai úgynevezett Thonet-ház, a Postatakarékpénztár székháza, melynek főbejárata és főhomlokzata a Hold utcára (ma Rosenberg házaspár utca) nyílik. Mind-ez egy kivételes magyar építőművész életművének terméke, amelyet 154 színes és fekete-fehér fotó segítségével most együtt láthatunk a Lechner Ödön életét és munkásságát bemutató szép kiviteli könyvből.

* Bakonyi Tibor—Kubinszky Mihály: Lechner Ödön, Corvina Könyvkiadó, Budapest, 1981. Ára: 120,— Ft.

„Furcsa pár”

Tehetséges fiatalok

Nottinghami előzetes

Montreal után az elmaradt aranyakat, a moszkvai eredményeket mérlegelve pedig a kiegyensúlyozott csapatteljesítményt, az „elszórt” pontokat kérte számon a magyar sportvezetés a kajakozókon és a kenuzókon, illetve, a felkészítés és a válogatás szűk kört alkotó szakállományán. A mérce mindkétszer igen magasán állt. Világbajnoki sikerek buzdították a szakvezetést, s hangoltak szélesebb köröket is optimizmusra.

Az 1976-os kudarcok után (három ezüst és öt bronz sem enyhített a „bűnön”) Péhl Józsefet, a válogatott vezető edzőjét leváltották. Mit számított már ekkor Tampere, a hét magyar arannyal megkoronázott világbajnokság, a minden addig felülmúló siker, amely — akárhogyan is vesszük — Péhl műve is volt. Pedig a csúcjavítás és a nyári játékok között csupán három esztendő telt el. Mindenesetre 1980-ban merőben más volt a dolgok menete. Az újabb kellemtelenségek után a sportág élére új vezérkart állítottak, egyedül a vezető edző, dr. Parti János, Róma egykori bajnoka maradt. Neki sem volt könnyű nyeregben maradnia, mondják azok, akiknek ugyanez sehogyan sem sikerült.

Visszaesés

Az 1979-es olimpiai főpróbát a moszkvai színrelépéssel összehasonlítva fura fordulatok sokasága bukkan elő. A legszembetűnőbb a sportág „nagy öregjének” esete. Wichmann Tamásról van szó, aki a duisburgi világbajnokságon megmentette a teljes létszámban felvonuló csapat becsületét, amikor két aranyat is „kiásott”. (A kenuzók maguk is az „ásáshoz” hasonlítják a kenulapát forgatását.) Ugyanakkor négy címvédő páros (három kenus és egy kajakos) is képtelen volt az előző sikerek ismétlésére, s kényszerült olyan nyilatkozatra, hogy „majd Moszkvában”. Ezek közül csak egy páros tartotta — vagy inkább tarthatta — meg a szavát: a Foltán László és Vaskúti István alkotta, az 500 méteres távra szakosodott kenukettős. Wichmann? Legszívesebben álszakállt ragasztott volna, hogy fel ne ismerjék Ferihegyen. A várt kitűnő osztályzat helyett tekintélycsorbító elégséges került a tapasztalt versenyző bizonyítványába, amely — legalábbis javítás nélkül — bizony silány zárásnak számítana egy kivételes pályafutás végén...

(Vajda Vilmos, szövetségi szakfelügyelő: „Furcsa helyzetbe kerültünk a moszkvai olimpia után. Tizenkét esztendő elteltével újra aranyat ünnepelehetünk — ez Mün-

ként. Az ő javára írják a sportág-fejlesztési terv eddigi sikereinek jelentős részét, a jövő megalapozását.

A magyar kajak-kenu sport felépítményének legfelső emeletén, tehát a szűk élvonalban — vagy ahogy szakberkekben mondják, a piramis csúcán — néhány év óta komoly „repedések” mutatkoznak. Olyan hibák, amelyek csak alapos munka segíthet. A helyzet lényegesen jobb az építmény alsóbb és szélesebb régióiban. Az átgondolt fejlesztési tervnek és a szívós megvalósításnak köszönhető, hogy sorra megalakulhattak az új vízi bázisok. Bizonyíték erre, hogy

AZ UTANPÓTLÁS A CSÓNÁKOKBAN

A válogatottak meglehetősen igényesek

chenben és Montrealban hiányzott... A nemzetek eredményességi sorrendjében ugyanakkor a Szovjetunió és az NDK-n kívül Bulgária és Románia is élénk került, az ötödik hely nem sok derűre adott okot. A magyar kajak-kenu sport az olimpián összességében a várakozás alatt szerepelt, a tervezett pontszámától jelentősen elmaradt. Elvesztettük a Szovjetunió mögött elfoglalt második helyünket, visszaestünk oda, ahol az ugyancsak mélypontnak számító tokiói olimpiai versenyek után álltunk. A fájó tapasztalatok közül a legszembetűnőbb talán az volt, hogy minden előttünk végzett nemzet legalább egy kiemelkedő tudású »éremvadászt« felvonultatott, a Szovjetunió Vlagyimir Parfenovicsot, Románia Ivan Patzaichint, Bulgária Lubomir Ljubenovot, míg az NDK Rüdiger Helmet. Egykor a mi dolgunk is könnyebb volt, a »kajakkirály« Csapó Gézával s kenu szakágban uralkodó Wichmann Tamással. Univerzális tudásuk, rendkívüli munkabírásuk az 500-as vágtszámtól a 10 000 méteres hosszú távig, ugyanúgy az egyestől a párosig mindenféle versenyformában a csúcstra vagy legalábbis annak közelébe segítette őket. Hozzájuk hasonló egyéniségek ritkán kerülnek felszínre. Helyzetünk egyébként más okok miatt is nehezedett. A sportág »nagyhatalmi« közé nem sorolható országokban is kialakultak olyan egyések, amelyek győzelemre pályázhatnak a világversenyeken. Spanyolország, Norvégia, Franciaország és Ausztrália a mai példa, holnap ez a kör csak bővíthet.”)

Olyan szakember vélekedéséről van ezúttal szó, akit a sportág „főmérnökeként” emlegetnek, a felépítés és a működés, még inkább a fejlesztés nagyszzerű irányítója-

rővid négy esztendő leforgása alatt nyolc új szakosztályt jegyezhetek be. Nemrégiben Palotás rendezhetek pályaaavatót, Tiszadobon pedig „furcsa párt” alkotva, a termelőszövetkezet és a gyermekváros összefogásával jöhetett létre sportági támaszpont. Nem akármilyen, ezt az ideit úttörő-olimpia is bizonyította. Nagykanizsán a búrtorgyár vette pártfogásába a szép és nehéz sportot, s már olyan pályával rendelkezik, amely az ideit világbajnoki felkészülés hajrájának színhelyéül szolgálhat. (Tudvalevő, hogy a válogatottak meglehetősen igényesek...)

Fent és lent

Pakson, az „atomvárosban” az ökolívás után a kajak-kenu is csatát nyert. A legnagyobb érdekeket ebben a sportágban azonban Szabócs-Szatmár szerezte, ahol néhány éve még csak hírből ismerték a kajakozást, most viszont hat szakosztály szolgálja az utánpótlás-nevelés feladatait. Persze ellenpélda is akad. Esztergomban négy éve próbálkozik a szövetség, mégsem jut dűlőre. Pedig a módszerek átgondoltak, s az esetek többségében minden kiszemelt színhelyen akad egy elszánt szervező. Mint Tiszadobon, az indulásnál egy körzeti orvos, akitől meg egy állatorvos vette át a váltóbotot, nem restelve kitanulni a szükséges sportszakmai ismereteket.

Példaként szolgálhat Héder István neve is, aki Szekszárdon élt, és esztergályos kisiparosként dolgozott, de a kajak-kenu sport csábításának ő sem tudott ellenállni, s ma már a nagykanizsai bázis „parancsnoka”, a sportág szívós és lelkes patrónusa. Ahogyan

a csongrádi Sós Gábor is, aki a „semiből” indulva ma már a Wichmann-utódként emlegetett Sarusi K. János személyében jövővő világklasszis útját egyengetheti.

A sportág hazai térképén Budapest és Szolnok foglalja el a legtekintélyesebb helyet. A fővárosban továbbra sincs versenypálya: az újpesti öböl versenyzésre edzésre alkalmatlanná vált, költözködni meg nincs hová. Ami a Tisza-parti városban nagy erőfeszítések árán, áldozatos munkával kialakított bázist illeti, egyelőre csak a 500-as és 1000-es számok lebonyolítását szolgálja, hosszú távú versenyekét nem. (Ezért sem pályázhat Szolnok világbajnoki rendezés jogára.) A második kategóriába Szeged, Miskolc, Velenec, Győr és Tata tartozik, míg a harmadikba Szekszárd, Pécs és Dunaújváros.

(Füleky András, a szövetség főtitkára: „Kénytelenek vagyunk beletörődni abba, hogy igazi előrelépésre csak a vidék lehet képes. Szerencsés a helyzetünk, mert a sportág vezérkarában a vízügyesek befolyása jelentősen erősödött. Elnökünk Vasadi János, a Középdunavölgyi Vízügyi Igazgatóság igazgatója, s a Tisza-vidéken is támogatókkal rendelkezünk. Sajnos, ők sem segíthetnek a fővárosi szakosztályokon. A Duna-Rajna-Majna vízi útvonalon kellős közepén egyre csak szűkül a sportolók mozgástere, ráadásul az Árpád-híd újjáépítése is megnehezítette, sőt veszélyesebbé tette az edzők és versenyzők dolgát.”)

Lemorzsolódás

Harminc évvel ezelőtt a vidék mindössze egy kajakbázissal rendelkezett (Diósgyőr), ma — harminchattal. Ennek megfelelően most már minden korcsoportban a vidéki versenyzők vannak jelentős többségben. A sportág legnagyobb büszkesége, hogy tizenegy „A” kategóriás, azaz a legmagasabbra minősített szakosztályt számlálhat, s reményekre jogosít az is, hogy több mint 2500 az úttörő korú versenyzők száma, 1200 a serdülőké, s 1500 a közvetlen utánpótlást alkotó ifjúságiaké. Persze ebben a sportágban sem szabad megfeledkezni arról, hogy csupán általában minden tizedik versenyző képes végigjárni a ranglétrát, s még az ifjúsági korban is jelentős a lemorzsolódás, sokan éppen a hajrában adják fel.

Július 29-én Robin Hood egykori hóstetteinek szomszédságában, a nottinghami pályán a sportág tizennegyedik világbajnokságát rendezik meg. Az olimpia utáni első vizsga előtt a magyarok mérlegén 123 érem áll, a véletlen műve, hogy aranyból, ezüstből és bronzból egyaránt 41—41. Fogas kérdés, hogy ezúttal hány és milyen fém kerül a gyűjteménybe; az előrejelzések szerint a kenuzóktól lehet többet várni. Elsősorban az olimpiai és korábbi világbajnoki sikereinek megismétlésére készülődő Foltán—Vaskúti kettőstől. Jóval kevesebbet a négyesektől s a vezéregyéniséget nélkülöző kajak szakágtól. A női mezőnyben továbbra is úrk a választék, de az olimpiai érmes Rakusz—Zakariás páros mögött mégiscsak feljövőben az utánpótlás. Ha minden terv megvalósul, talán sikerül beállítani az 1979-es duisburgi eredményt, amikor aranyból és ezüstből 2—2, bronzból pedig 3 jutott. Szó sem lehet persze a tampereihez hasonló diadáról. Remélhetőleg csak egyelőre...

SZALAY PÉTER

Van, akinek különösen meg kell szenvednie a szépségért, és mesterének jó helyezéséért. A fodrászversenyek legtöbbször csodált szereplője ő, akit a nagyközönség csak „fej”-nek nevez, a szaknyelv azonban modellnek hív.

A fodrászversenyek résztvevői tisztában vannak vele: ha nem jó „fej” választanak, szinte semmi esélyük nincs. A legügyesebb kezű figaró is tehetetlen — legalábbis a zsüri előtt —, amennyiben a haj alig kezelhető és nehéz olyanra alakítani, amilyen az arc vonásainak leginkább megfelel. A fodrászversenyeken ugyanis nemcsak a vágási technikát, a frizura vonalait vizsgálják a szakértők, hanem azt is: hogyan alkalmazkodik az archoz, kifejező-e, elősegíti-e az arc szépségének kiemelését, eltünteti-e kisebb hibáit.

Versenyfejek

A modell kiválasztása ezért döntő jelentőségű, időigényes feladat. A fodrászok törzsvendégei közül kerülnek ki a „versenyfejek”. A megtalálással azonban újabb, még időigényesebb szakasz kezdődik: a felkészülés az országos bajnokságra. Általában május elején kerül erre sor, a versenyválgást december végétől gyakorolják a legjobbak. Több mint 4 hónapra, összesen legalább 250 órára van szükség ahhoz, hogy „csúcsformát” érjen el a versenyző. (Mit jelent ez? Elsősorban azt, hogy kész tervekkel induljon, ne a verseny pillanatában gondolkozzon a frizurán. Minden mozdulatot begyakoroljon, hiszen a bajnokságon gyorsan kell dolgozni. Női kategóriában például a nappali frizurát 8 perc alatt kell elkészíteni.)

Jelentős különbség van a női és férfi modellek kiválasztása között, mert amíg a versenyen egy női fejen csupán kétféle haját kell vágni, addig a férfien négyet. A nőknél nappali, sassoon- és színházi haját pontoznak, e háromból kettőnek — a nappalinak és a színházinak — azonos a modellje. A férfiaknál viszont az utcai; a választékkal ellátott; a választék nélküli és a klasszikus frizurát is egyazon fejen kell kidolgozni. Amíg tehát a női modell kiválasztásakor elég arra figyelni: vajon alkalmazkodnak-e a vonások a két hajformához, addig a férfi modell arcának mind a négy frizurát ki kell fejtenie. (Lestyán Csaba, a Divat Fodrász Szövetkezet dolgozója, többszörös magyar bajnok: „Versenyeken nagyon nehéz dolgozni, mert férfi modellünk négy frizuráját az arc jellegzetes vonásaihoz kell alakítani, közben vágni is kell a hajból. Felkészüléskor egy-egy frizurát több modellen is kialakítunk. Rendkívül sok függ attól, megfelelő-e a versenyfejet választunk-e. Előfordul az is, hogy a felkészülés során a modell, vagy mi lépünk vissza a közös munkától. Nagy türelmet igényel hosszú órákon át a széket ülni. Gyakran az utolsó pillanatban jöhetnek közbe halaszthatatlan, személyes ügyek, s a modell nem állhat rendelkezésünkre a versenyen. Ez szinte behozhatatlan hátrányt jelent. Közös érdek tehát, amennyiben jó partnerre akadunk — vagyis, ha a megfelelő fej- és hajformán kívül emberileg is megértjük egymást —, akkor lehetőleg hosszú ideig dolgozzunk együtt.”)

Jó modellért sokat kell fizetni. A bajnokságon részt vevők költsé-

geinek csak egy részét vállalja át az állami vagy szövetkezeti üzlet, a fennmaradó pár ezer forintot a versenyzőnek kell előteremtenie. A vállalkozás akkor igazán kifizetődő, ha jó helyezés a fadradságos munka gyümölcse, mert több lesz a törzsvendég. (Az országos bajnokságon férfi és női fodrászoknak, valamint kozmetikusoknak rendeznek versenyt. A megyékből szakáganként 3–3 versenyző kerül a bajnoki döntőbe. Jelentős anyagi befektetést kíván ez az üzletektől is, mert a 9 fős megyei válogatott felkészítése — amibe a modell ruhájának kölcsön-

Szépségápolás

Mosd és viseld!

Lágy hullám a divat

Ki az arcból a haját!

ZSÜRI VERSENYFRIZURÁT VIZSGÁL

A hajék egyik oldala lila, a másik vörös színű

zési díjától a vegyszerekig minden beletartozik — közel 100 000 forint.)

A fodrászversenyek — elsősorban pedig a bajnokság — egész esztendőre meghatározzák a divatot az országban, hiszen a nézők között rengeteg a szakmabeli. Számukra szinte a bajnokság megtekintése jelenti az egyetlen lehetőséget arra, hogy megismerkedjenek az új vonalakkal, megoldásokkal. (A bajnokság tehát jelentős szerepet játszik abban, hogy mit látunk holnap Budapesten, Debrecenben vagy Zalaegerszeg utcáin. A zsüri elzárva közli a versenyzőkkel, melyek azok a fő szempontok, amelyeket az értékelésnél figyelembe vesz. Idén — nem véletlenül — a viszonylagos egyszerűség uralkodott. Minden frizurának „hordhatónak” kellett lenni, ami annyit tesz, hogy különösebb feltűnés nélkül lehet viselni az utcán. Aki nem ezt vette figyelembe, büntetőpontot kapott.)

Nyílt tekintet

Az egyszerűség természetes nem jelentette a divat száműzését a fodrászversenyekről. Ellenkezőleg: Párizstól New Yorkig a könnyen kezelhető frizurák hódítanak. Különösen így van ez a hölgyeknél. Változatlanul a sassoon-vágást alkalmazzák, ezzel elősegítik azt, hogy a haját otthon gyorsan rendbe lehessen tenni. „Mosd és viseld” — ez a jelszó világszerte. (A zsüri szinte hajsálanként ellenőrizte: vajon eleget tesznek-e eme fő követelményeknek a versenyhajjak? Gyakran megmozgatták a modellek fejét: amennyiben a haj visszaállt eredeti helyére, plusz pontok kerültek a noteszekbe.)

Messze vagyunk már attól az időtől, amikor a hullám volt a divat: ma többnyire lágy dauert csinálnak, de nem krepeszt. A haj rövid — Nyugat-Európa divatközpontjaiban 2–3 centiméteres női „frizurát” is lehet már látni. Színezéskor általában a vörös árnyalatait és az aranyló szőket alkalmazzák. Párizsban és Londonban egyre gyakoribb, hogy a női hajék egyik oldala lila, a másik viszont vörös színű. Nyilvánvaló, hogy a hagyományokat a női fodrászok sem tisztelik.

Magyarországon idén nyáron a figarók jelszava a hölgyeknek: „Ki az arcból a haját!” A szálak tehát nem oldalra vagy a szembe lógnak, hanem hátrafelé futnak. A hajdivat ezzel alkalmazkodik a kozmetika- és ruhairányzatokhoz: előbbi nagy hangsúlyt helyez a nyílt tekintetre, utóbbi pedig egyre nyitottabbá teszi a ruhákat. (A magyar női fodrászok nemzetközileg jó eredményeket értek el, ennek is köszönhető, hogy a nyugat-európai divat ilyen gyorsan elterjedt. Hajas László nemrégiben Bécsben nappalifrizura-kategóriában harmadik díjat kapott, Pitti Péter Pálné sportvágásban második lett.)

Terjed a „tüskehaj”

A férfidivat fő iránya alig tér el a hölgyekétől: mindenkinek a rövid haját ajánlják. A nem túlságosan merész fiatalok „popperhaját” hordanak világszerte. Rövid frizura ez, de aszimmetrikus, mert hátul teljesen fölnyírt, az ötvenes évekre emlékeztető, elől viszont meglehetősen hosszú, a homlokba lóg. Különösen Olaszországban hordják előszeretettel a huszonévesek. Ugyanakkor az Egye-

sült Államokban idén terjedt el a „tüskehaj”, amelynek hosszúsága mindössze 2–3 centiméter. Hódít az uniszex is: a fiatal párok keferővidésű hajjal jelennek meg. (A legbátrabbak arra is hajlandók, hogy mindketten egyforma barnászöröstre vagy szőkere festessék frizurájukat.)

A tapasztalatok arra utalnak, hogy Magyarországon a férfiak hajdivatja a nőknél lassabb ütemben követi Nyugat-Európáét. Nálunk például még divatos a begöndörítés, a rendkívül erős dauer. Ugyanakkor a divatot irányító országokban már csak akkor alkalmazzák, ha a haj annyira rossz minőségű, hogy dauerezésen kívül más nem lehet tenni vele. Inkább a lazább hullám népszerűsödik, mert az követi a vágás vonalát. Érdekes az is, hogy amíg Nyugat-Európában a közkedvelt vonalak általában 2 éven át hódítanak, addig Magyarországon 4–5 évig is.

„Kötelező gyakorlat”

A divatos irányzatok jobban uralják a női fodrászversenyeket, mint a férfiakét. Ennek magyarázata a versenyszabályokban rejlik. A férfiak 4 frizurát készítenek el: 30 perc alatt utcai, hordható haját kell kialakítani. Ezt követően 2–3 centiméterrel rövidebb, választékkal ellátott haját. Újabb 40 perc múlva ugyanolyan hosszúságú, de választék nélküli haját — ebben a versenyszakaszban a sütővas a figarók leghusébb fegyvere. A mester rangot elérték számára ekkor hátravan még a legnehezebb kategória, a klasszikus frizura. Egy óra alatt választék nélküli, hátul fölnyírt, kidolgozott, sima haját kell vágni. Tulajdonképpen olyat, amelyet üzletben már nem is csinálnak, mert nincs rá igény. Ez a fodrászversenyek — korcsolyahasonlattal élve — „kötelező gyakorlata”, ami egyben a legnehezebb is. Szinte hajsálanként kell levágni a haját, s ehhez hihetetlen gyakorlat, nyugalom és ügyesség kell. A zsüri minden haját külön ellenőriz, 1–30-ig pontozva alakítja ki a sorrendet. Egyes kategóriákban nem hirdetnek győztest, csak összetettben.

Rendkívül nagy türelmet, szakértelmet és állóképességet igényelnek a fodrászversenyek. Talán ezzel is magyarázható, hogy az indulók java része 30–40 év közötti, hiszen ezt az életkort tartják a versenyző figarók „aranykorszakának”: már rendelkeznek az eredményekhez elengedhetetlenül szükséges gyakorlattal, kellő becsvágyuk is van még. Enélkül aligha tudnák elviselni a 4–5 hónapos felkészülés, majd pedig a verseny idegölő óráit.

Szigetek

Vulkánok is Vállalkozó

A rejtvények megfejtésének be-
küldési határideje mindig szomb-
bat dél, most tehát augusztus 1.

A FESTŐ

Vers egyik művéről

Országok (XII.)

A Föld országainak száma már
meghaladja a 150-et. Sok ország
mutathat fel érdekes, egyéni vo-
násokat. Ezekre kérdezzük. A meg-
fejtők között heti öt könyvtal-
ványt sorsolunk ki.

Íme e heti kérdéseink:

1. Melyik ország adja az AN-
ZUS rövidítésű imperialista szö-
vevény „A” betűjét? Az idén lesz
30 éve, hogy létrejött ez a szer-
ződés.

2. Melyik az az ország, amely
sok szigetből áll, a két legnagyobb-
bat a Cook-szoros választja el egy-
mástól?

3. Melyik az az ország, amely
több mint 3000 szigetből áll? A

szigetek egy része egy vulkanikus
törésvonalban fekszik, több mint
90 ma is működő vulkánal. Egy
vulkán 1883-ban súlyos katasztró-
fát okozott kiterjedésével.

4. Melyik az az ország, amely
több mint 7000 szigetből áll, ame-
lyek közül azonban csak 800 lakott
és hozzávetőleg 2400-nak van ne-
ve?

5. Melyik az az ország, amely
egy nagy félsziget déli részén te-
rül el és 1957. augusztus 31-én
nyerte el függetlenségét? 470 éve
a portugálok foglalták el, 340 éve
holland kézre került, majd közel
másfél évszázadig az angoloké volt
a terület.

6. Melyik az az ország, amely a
hasonnevű szigeten és néhány kis
szomszédos szigeten terül el? Ang-
ol haditengerészeti és légi tá-
maszpont volt valaha, ma főleg
kikötőjéről nevezetes, amelynek
révén a térség legfontosabb keres-
kedelmi gócpontja.

7. Melyik az az ország, amely
négy nagyobb és 500 kisebb szig-
eten fekszik, vulkánokkal, ame-
lyek közül a legismertebb a Fud-
zsjijama?

Országok (X.) megfejtése: 1. Ele-
fántcsontpart. 2. Brazília. 3. Thai-
föld. 4. Indonézia. 5. Fülöp-sziget-
ek. 6. Brazília. 7. Franciaország.

Könyvtalványt nyert: Gulácsi
Piroska, Hajdúszoboszló, Rajk
László u. 4. 4200; Abonyi Magda,
Pápa, Gyurán u. 9. 8500; Zotter
Tibor, Győr, Bartók Béla u. 31.
9024; Nagy József, Budapest, Dam-
janich u. 9. 1191; Nemesek Piro-
ska, Pomáz, Deák Ferenc u. 8.
2013.

Önarckép (VIII.)

Rejtvényrovatunk illusztrációja
minden alkalommal egy-egy festő
önarcképe. Kérdéseink az önar-
kép alkotójával vagy az alkotó
korával kapcsolatosak. (Vigyázat!
Az önarckép egy része látható
csak illusztrációnkon.)

E heti kérdéseink: 1. A festő

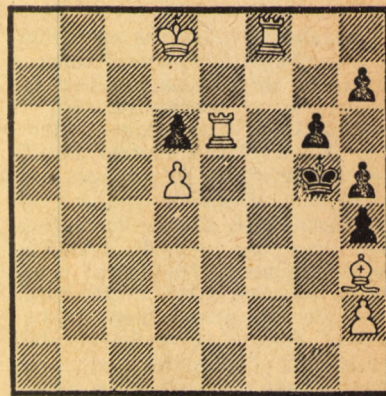
neve. 2. Visszaemlékezéseiben meg-
hatottan ír iskolájáról. Az iskola
neve? 3. Egyik kortársa, a század
egyik legnagyobb költője verset
írt egyik művéről. A költő neve
és a festmény címe? 4. 1862–1864
között Pesten egy akkor különleges
vállalkozás tulajdonosa is volt. A
vállalkozás?

Önarckép (VI.) megfejtése: 1.
Szinyei Merse Pál. 2. Majális,
3. Pacsirta. 4. Uffizi, Firenze.

Könyvtalványt nyert: Liptai
Tóth István, Budapest, Honvéd u.
40. 1055; Mucsy Sándorné, Debren-
cen, Jerikó u. 20. 4032; Dömötör
Gábor, Balatonalmádi, Körösi
Csoma u. 10. 8220; Szabó József,
Budapest, Rajk László u. 22. 1136;
Sury Lajos, Budapest, Hollósy Si-
mon u. 19. 1126.

Sakkrejtvény (IV.)

E heti feladványunk három (3)
lépéses, témáját minden bizony-
nyal mindenki érdekesnek fogja
találni.

COOPTOURIST

jó utazás, jó pihenés

'81

Kedvezményes utószezonni üdülés

Felsőtárkányban

7 nap, szeptember 6-tól, 13-tól,
20-tól, 27-től, október 3-tól, 9-től,
15-től, 21-től és 27-től.
Elhelyezés: a Hotel Szikla két-
ágyas, zuhanyfürkés szobáiban.
Félpanziós ellátás.
Részvételi díj: 900 Ft.

Tokajban

8 nap, szeptember 6-tól, 13-tól,
20-tól, 27-től, október 4-től, 11-től,
18-tól és 25-től.
Elhelyezés: a Hotel Tokaj két-
ágyas, fürdőszobás, illetve két-
ágyas, hideg-meleg folyóvízes
szobáiban.
Félpanziós ellátás.
Részvételi díj: 1680 Ft, illetve
1350 Ft.

Bükfürdön

7 nap, szeptember 4-től, 10-től,
16-tól, 22-től, 28-tól, október 4-től,
10-től, 16-tól, 22-től és 28-tól.

Elhelyezés: az augusztusban meg-
nyitott üdülőszövetkezet kétágyas
lakosztályaiban.
Félpanziós ellátás.
Részvételi díj: 1280 Ft.

Hajdúszoboszlón

7 nap, szeptemberben és októ-
berben egyaránt 1-től, 7-től, 13-tól,
19-től és 25-től.
Elhelyezés: I. osztályú, kétágyas,
fizetővendég-szobákban.
Félpanziós ellátás.
Részvételi díj: 1310 Ft.

Harkányfürdön

7 nap, szeptemberben és október-
ben, egyaránt 3-tól, 9-től, 15-től,
21-től és 27-től.
Elhelyezés: I. osztályú, két- és
háromágyas fizetővendég-szobák-
ban, illetve kétágyas lakosztá-
lyokban.
Félpanziós ellátás.
Részvételi díj: 1250 Ft, illetve
1600 Ft.

Belföldi

társasutazások

Szegedi Szabadtéri Játékok

augusztus 20–21-én.
(Műsoron: Hacsaturjan: Sparta-
cus, balett.)
Teljes ellátás.
Részvételi díj: 880 Ft.

Orgonahangverseny Pannonhalmán

augusztus 22-én.
(Közreműködik: John Keith —
Anglia.)
Részvételi díj: ebédrel 310 Ft.

Részletes felvilágosítás a
Cooptourist irodáiban.

Többen a közérdekről

Ne húzzuk ki a gyufát?

Pályakezdők problémái

Helyes volna, ha a gyufagyárak minél előbb áttérnének gazdaságpolitikánk új szemléletére, amely szerint a kicsit éppúgy meg kell becsülni, mint a nagyot. Nehogy aztán — kihúzzuk a gyufát.”

PALLO GYÖRGYNE ES
PELSŐCINÉ LEITNER JUDIT, SOPRON

„A Magyarország 1981/22. számában dicséretre méltó igyekezetéről tanúskodik a környezetvédelemmel foglalkozó cikk. Szép volna ez az igyekezet, de sajnos a segélykiáltásba olykor disszonáns hangok is keverednek. Így például agrokémiai szakemberek tanács-

Hozzászólásként vagy anélkül, a nyilvánosság elé tárás igényével írnak olvasóink mai, közérdekű kisebb és nagyobb kérdésekről. Ilyen levelekből adunk részleteket az alábbiakban.

„Az 1981/23. számban jelent meg »Moziipar '81« című cikkük. Ebben szó van a mozik nézőterének esztelen rongálóról is. Ezzel kapcsolatban merül fel a kérdés: nem lehetne-e a mozik és a színházak előadásaira rendőri felügyeletet adni? A színházi előadásokon van kötelező orvosi és tűzoltói ügyelet, a diákelőadásokon tanári ellenőrzés is. A jegyszedők, sőt a tanárok sem képesek a rend fenntartására, olykor rendbontások megelőzésére. Ha azt az összeget, amit a rongálások helyrehozására fordítunk, inkább megelőzésre költenénk, minden bizonnyal olcsóbb lenne.”

DR. VERESS SÁNDOR, SZEGED

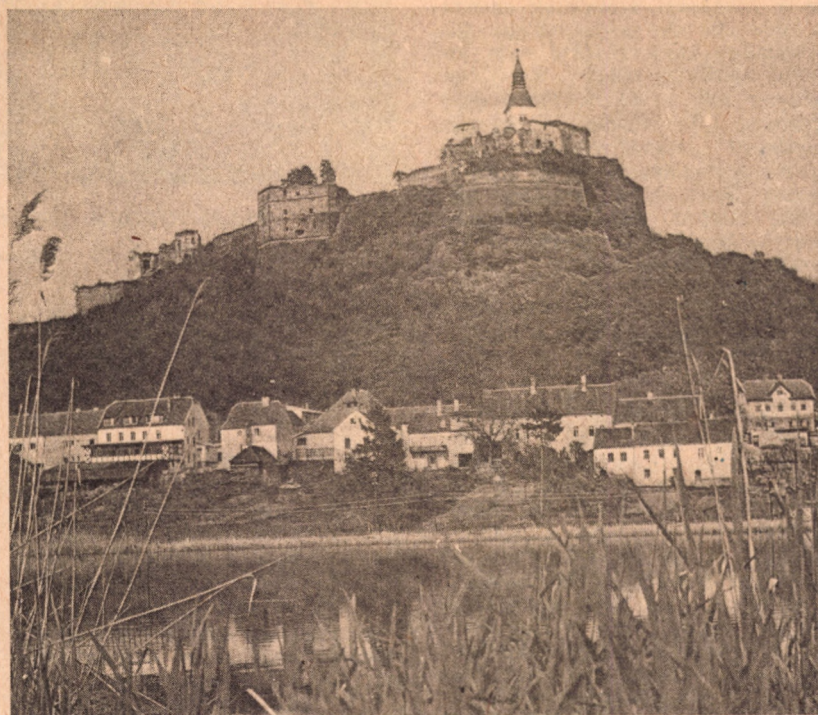
„Sokszor elhangzik mostanában az a mondat, hogy »mindenki viselje a saját terhet!«! Amikor ezt először hallottam, teljesen egyetértettem vele. Azóta azonban a gyakorlat többszörösen rácafolott erre a szép és helyes elméletre. Az első kellemetlen meglepetés akkor ért, amikor a helyi Hőszolgáltató Vállalat a díjmeléskor négyzetméterenként állapította meg a lakás melegvízdíját, szemben az eddigi gyakorlattal, amikor a személyek száma szerint kellett fizetni. Azt sem tudom helyeselni, hogy a díjat egy hónapra előre kell fizetni, hiszen hogyan követelhet ellenszolgáltatást egy vállalat el nem végzett munkáért? A csövek teherbíró képességének növelése miatt bevonták a gázórákat és általányt állapítottak meg. Nekünk például eddig kéthavonként 25–30 forint volt a gázszámlánk, most havi 27 forint. Vagyis kétszeres. Mindezt azért tartottam szükségesnek leírni, mert Lenin mondta, hogy ahol az elmélet és a gyakorlat nem fed egymást, ott valami baj van. Itt pedig erről van szó.”

SOMODI FERENC, PÉCS

„A Magyarország 1981/26. számában megjelent, »Nyári nyavalyák« című cikkben azt írják, hogy »Szabolcs-Szatmár megyében egy áfész-konyha szabálytalanul készített disznósajtja 85 embert döntött ágyba«. Tájékozottakul közöljük, hogy az említett húskészítményt nem áfész-konyhán, hanem az egyik állami gazdaság konyháján állították elő. Az áfész ABC-áruházában történt a disznósajt értékesítése, de a már gyártás közben megfertőzött terméknek semiféle olyan jel nem volt, amely érzékszervileg megállapíthatóvá tette volna a fogyasztásra való alkalmatlanságot.”

FOGYASZTÁSI SZÖVETKEZETEK
SZABOLCS-SZATMÁR MEGYEI
SZÜVETSÉGE,
NAGY BÉLA ELNÖKHELYETTES

„Olvastuk hogy a KERMI megvizsgálta a gyufa minőségét. Arra megállapításra jutott, hogy háromnegyed-egynegyed az elfogadható és a használhatatlan gyufák aránya. Bár a gyufa filléres áru, ez az arány elképesztő. Ehhez még hozzá kell tenni azt, hogy a KERMI a dobozokban levő szálak minőségét eredeti állapotban és nem használat közben vizsgálta. Meggyújtáskor ugyanis általában minden harmadik gyufaszál eltörik, tehát az arány még rosszabb. Nem tudjuk, hogy a gyufagyártás gazdaságos-e vagy nem. Ha nem gazdaságos, egy esetleges tízfílleres áremelés nem számítana a vevőnek, ha ugyanakkor kielégítően azt a jogos igényét, hogy a pénzért kifogástalan árut kapjon.

GÜSSING VARA A FERTŐ TÓ ÉSZAKI PARTJÁN

Csökkenthető lenne a nádasok kiterjedése

kozásáról szóló tudósításban olvastuk az egyik napilapban, hogy virágzásokor kell permetezni. Aki ezt a tanácsot megfogadja, ne csodálkozzon, hogy nem lesz termése. Ellenkező tapasztalatom viszont az, hogy egy rádiótanácsra hallgatva elmentem mezei poloskát gyűjteni, hogy ezzel irtsam a kolerádobogarakat. Azóta nem kell permeteznem a burgonyát, mert nincs kolerádobogár, ha egy-kettő lerakja a petéjét, azt a mezei poloskák megeszik. A kertben az idén még nem láttunk békát, madár is alig van, viszont annál több a szövőlepké, a cserebogár és a lótetű. Ez pedig a túlzott vegyszeres következmenye. Nagyon időszzerű annak felülvizsgálata, hogy meddig hasznos és mitől kezdve káros a mezőgazdaságban a vegyszeresítés.”

GULYÁS JÓZSEF, BUDAPEST

„Nagy érdeklődéssel olvastam az 1981/22. számban a »Közös tó a határon« című írást. Főiskolai hallgatókkal több mint egy évtizede évente két alkalommal veszünk részt szakmai tanulmányúton. Ennek alapján szeretnénk néhány észrevételt tenni. Először: az osztály szakasz adottságai csak azért kedvezőbbek, mert a Fertő tó partjának negyötöde oda tartozik. Másodsor: A nádas és iszapos part nagy kiterjedését részben az északi szelek okozzák, amelyek a vizet a magyar szakaszon felduzzasztják, hordalékot szállítva a déli partra. Korszerű vízrendezéssel csökkenthető lenne a nádasok kiterjedése, ez viszont a nádagzalkodásból származó devizabevételeket apasztaná. Harmadszor: a tópart üdülésre történő hasznosításának alap-

vető akadályát nem a tó adottságaiban kell keresni, hanem határszéli fekvésében. Még annyit a cikkhez, hogy Balf fürdő nem tömegigényeket elégít ki, mint Bük vagy Zalakaros.”

DR. VUICS TIBOR, BUDAPEST

„Lapjuk 1981/22. számában jelent meg a »Hazai hulladéktemető« című cikk a veszélyes hulladékok elhelyezési gondjairól, ártalmatlanná tételéről. Sajnos nemcsak ilyen gondok vannak. A hagyományos hulladék, szemét elhelyezése, megsemmisítése is sok nehézséget okoz. Újabb az utak mellett jelennek meg szeméthalmok, amelyek elcsúfítják a környezetet és egészségügyileg is károsak. Sok munkát ad az utak fenntartóinak a gépkocsikból kidobált szemét eltakarítása, az igazi gond azonban az utak mellé gépkocsival kiszállított szemét. Az ilyen illegális szemétkerakodás oka, hogy nagyon sok településen vagy nincs kijelölt szemétkerakóhely, vagy nehezen közelíthető meg, mert nem vezet hozzá kiépített út. Széles körű társadalmi összefogással kell megelőzni, hogy az utak szemétkerakóhelyé váljanak.”

DR. TÓTH ERNŐ, BUDAPEST

„A Magyarország 1981/25. számában írtak a közjegyzők tevékenységéről. A cikknek egy tárgyi tévedésére szeretném felhívni a figyelmet. Azt írják ugyanis, hogy »az OTP-kölcsönt százezrek veszik igénybe, akadnak közöttük, akik elfelejtettek fizetni. Ilyenkor itt közjegyzőre van szükség. Ő tiltja le... a havi törlesztést.« Az igazság ezzel szemben az, hogy még

egy takarékszövetkezeti kirendeltségnek is van joga közvetlenül letiltani a rosszul fizető adósok és kezeseik fizetésének 33 százalékát törlesztésre. Ha ez nem vezet eredményre, mert az adós időközben munkahelyét megváltoztatta vagy megszűntette, akkor sem a közjegyzőt, hanem az illetékes bírósági végrehajtót kérjük fel az adósság behajtására. Csak a humor kedvéért jegyzem meg: cikkírójuk — ha van egyáltalán kölcsöne — bizonyára nagyon becsületes adós, különben nem került volna cikkébe a fenti tévedés.”

BEM KAROLIN, SOMOGYSÁRD

„A pályázati rendszerről írtak lapjuk 1981/23. számában. Sajnos tény, hogy egyes szakokon túlképzés van. Különösen kirívó ez a régészeknél, sőt általában a bölcsészek körében, de említhetném a fizikusokat is. Talán az ipar sem ismeri fel mindig azokat a problémákat, amelyek megoldására magas természettudományi képzettségű szakemberre lenne szüksége. Azt hiszem, ilyenkor a saját fejlesztés helyett inkább a licencvásárlás lehetőségeivel élnek. A fiatal diplomások elhelyezkedésének másik nehézsége a lakás. Aligha lehet elvárni egy kezdő tanártól, hogy kétezeröt száz forintot havi fizetésért lelkesen menjen vidékre, ha kénytelen albérletben lakni. Aki viszont vidékről kerül a fővárosba, öt évig nem jogosult budapesti lakásra. Pedig a főváros kulturális és tudományos lehetőségei mellett, sajnos, még ma is eltörlődnek a vidéki városok adottságai.”

JENŐY ISTVÁN, BUDAPEST

„Rövid időn belül két luxus szállodát avatnak a pesti Dunaparton. Ezzel egy időben felújítják a Duna-parti kortyot, a Thonet-házat, a Technomex épületét és más házakat is, hogy Budapest egyik legszebb és az idegenforgalom által nagyon frekvenciált területe jó benyomást keltessen. Lehet, hogy az összképet csak az az épület fogja rontani, amelyben az egész magyar idegenforgalom és a két új szálloda felelős gazdája, a Belkereskedelmi Minisztérium székel?”

TÓTH KÁLMÁN, BUDAPEST

„Az 1981/23. számban a méhészetéről írnak. A cikk szerzője nem egyeztetette az idézett adatokat. Az első hasábon még azt állítja — helyesen —, hogy a mézexport 10 500 tonna, a második hasábon azonban ezt megtízszerezi, mondván, hogy a magyar mézexport 8–10 000 vagon. Ez a legolcsóbb mézszaporítás, még csak méhcske sem kell hozzá. Elég, ha az ember összekeveri a tonnát a vagonnal.”

DR. NÉMETH GYULA, BUDAPEST

Szerelmünk: a kert

Mindent a maga helyére

Semmi ne menjen tönkre

A gyerekek a vakációjukat, a felnőttek a szabadságukat töltik ezekben a hetekben a hétvégi telken. Több idő jut az időszerű munkák gondos elvégzésére, de a szemlélődésre is. Most elválík, hogy jó-e a kert beosztása: enged-e lehetőséget a gyerekeknek a játékra, a felnőtteknek a nyugodt olvasásra, napozásra, az időseknek a nyugodt beszélgetésre, délutáni szunyókálásra.

S most tudjuk a legjobban elbírálni azt is, hogy érdemes volt-e ősszel, tavasszal és most, nyáron is annyit fáradozni, hogy megteremljük a család számára szükséges gyümölcsöt, zöldségfélét, a vázába való virágot és a kanocsóba töltött bort?

Korok és kertek

A kert jellege mindig híven tükrözte a maga korát, a kertet kialakító, használó ember igényeit. Hogy csak a középkorig nyúljunk vissza a gondolatainkkal: a kolostorkert azt a célt tűzte maga elé, hogy összegyűjtse és a tanulni vágyóknak bemutassa a hasznos és a szép növényeket. Ezért az egyházi kertekben egymás mellett — válogatás nélkül — megtalálhatók voltak a legkülönbözőbb célú és származású virágok, fűszernövények, zöldségfélék, de a különböző gyümölcsfák és a szőlőfajták is.

A főúri kertek mindenekelőtt a tulajdonos gazdagságát hangsúlyozták és mellékesnek tekintették a kert hasznosságát. Nyírott bokrok, vízmedencék, szökőkutak, színpompás virágágyak tették változatossá — de nagyon költségesre is — ezeket a kerteket.

A polgári kert kisebb méretekben és gyakran gyámoltalanul igyekezett utánozni a főúri kertek pompáját. De a nagy igyekezet többnyire csak giccsot termelt: elszaporodtak a kertekben a törpe várak és kastélyok, a gipszből öntött gólyák, pávák, kerti törpék, a rózsabokor mellé tűzött karóra biggyesztett színes üveggömbök.

A ma embere elsősorban pihenni, kikapcsolódni kíván a kertben. Egyéni dolog, hogy ezt valaki a tényleges heverészés, vagy a kertben folytatott aktív tevékenység, a termelés révén éri el. A ma kiskertjei között rendkívül változatosságuk ellenére (szinte az egész világon) három fő típust különíthetünk el: a pihenőkertek csak kikapcsolódásra, lazításra szolgálnak, a családellátó kertek feladata, hogy konyhai szükségletre sokféle, tavasztól őszig folyamatosan érő terményt állítsanak elő. A harmadik típusú kertnek (ebből is sok van még!) az a célja, hogy olyan terményt szolgáltatson, amely az adott körülmények között eredményesen termelhető meg és sikeresen értékesíthető.

A kertek jellege nemcsak a történelmi korszakoknak megfelelően,

de a gazdasági áramlatok szerint is változik. A energiaválság ki-robbanása előtt például egy jó-módú francia polgár kertjében szegyen lett volna haszonnövényt termelni. Ma viszont a francia kertészeti szakfolyóiratok nem győzik hangsúlyozni, hogy milyen szépek lehetnek a rendezett sorokba ültetett zöldséges ágyások, nem is beszélve a pompásan virágzó gyümölcsfákról.

Fű vagy spenót?

A mi kertjeinkben is jól megférnek egymás mellett a haszonnövények és a dísznövények annál is inkább, mert az esetek egy részében a dísznövények hasznosak (árnyéket adnak, gyümölcsöt teremnek), a haszonnövények pedig esztétikai élményt is nyújtanak.

Amit azonban nem szabad figyelmen kívül hagyni: minden növénynek van természetes környezeti igénye és ezt tiszteletben kell tartani. A kertben ugyan sok mindent elő lehet „varázsolni”. Lehet az alföldön sziklakertet építeni és a Mátra hegyoldalain tóparti vegetációt telepíteni. De tudomásul kell venni, hogy a kerti növények is csak a számukra legjobban megfelelő éghajlati és talajkörülmények között érik jól magukat. Másol is életben tarthatók, de ez sok munkát, sok anyagot (például növényvédőt szert) és fáradságot követel. A kérdés tehát — amit el kell dönteni — az, hogy a tájtól idegen növények kerti megtelepítése megéri-e a ráfordításokat. Érdemes-e meszes talajra meszet nem tűró havasszépét ültetni? Érdemes-e magashegyi fenyővel kísérletezni ott, ahol a homoki flóra gazdagságából lehet a tavasztól őszig gazdagon díszítő kertet összeállítani?

Mindent a maga helyére! Ez volt a régi szabály, amely ma se vesztette el a hitelét. Öreg kertészek jól tudják, hogy a legjobb befektetés a kert megtervezése előtt megnézni azt, hogy milyen növények díszlenek jól a szomszédos kertekben. És akkor az új kertberát nem lesz kénytelen a saját kárán megtapasztalni azt, hogy mit, hol lehet a legkevesebb fáradsággal és költséggel termelni.

Magyarországon évszázadok alatt alakultak ki a termelési tájkozterek, amelyeknek a gazdasági fontosságát most kezdik a nagyüzemek is újra felismerni. A termőtájakat azonban a kertek be-telepítésénél is figyelembe kell venni — különösen akkor, ha va-

PARASZTHÁZBÓL LETT NYARALO — DISZKERTTEL

Három fő kertípust különíthetünk el

laki értékesítés céljából termel, hiszen a termelés és az értékesítés ott a leggazdaságosabb, ahol a növények éghajlati és talajigényeit optimálisan lehet kielégíteni.

Sok kertész kedvét szegte már a kert rosszul megválasztott mérete. A túlságosan kis telek korlátozza az ott-tartózkodók mozgását; a szomszéd közelsége zavarja azt, aki a szabadban munkálkodik, vagy éppen pihen.

A túlméretezett kert is rejteget azonban veszélyeket. A nagy terület megműveléséhez idegen munkaerő, vagy megfelelő talajművelő, fűnyíró, növényvédő gépek szükségesek, amelyek beszerzése költséges, tehát csak akkor gazdaságos, ha a kert terményeinek eladásából az üzemeltetésük és felújításuk költségei megtérülnek.

Egy négyfőnyi család pihenése és ellátása szempontjából a legmegfelelőbb az 1000 négyzetméteres teleknagyság. Ezen már jól elhelyezhető egy hétvégi ház a hozzá vezető úttal, esetleg autótárolóval és kamrával kiegészítve. Az ekkora teleknagyság lehetővé teszi, hogy az épület előtt és közelében kialakuljon egy egész évben díszlő, gyeptől, évelő és egyényári növényekből álló díszkert. Ezen a kertméreten már jól elhelyezhető a veteményeskert, helyet kaphatnak a gyümölcsfák és a kívánt számú szőlőtőkék is. Bizonyára jut néhány négyzetméter terület a fűszernövényeknek is.

Az öreg fák sorsa

Érdemes itt utalni egy olyan változásra, amelynek a körvonalai csak most vannak kibontakozóban. A háztartási fagyasztásra gondolok, amelyhez a mélyhűtőszekrény hazai gyártásból már beszerezhető. A házi fagyasztás lehetővé teszi, hogy a család télire, előre tárolja azokat a terményeket, amelyeket nyáron nem tud elfogyasztani. Így minden termény értékesíthető, semmi sem megy

tönkre. Ez természetesen azzal a következménnyel is jár, hogy érdemes az egyszerre érő zöldségféléből (például zöldborsóból, zöldbabból) többet vetni, mint amennyit a család elfogyaszt. A fagyasztószekrénybe kerülhet ezenkívül a málna, a meggy, a szeder, a kelbimbó, a spenót termésének egy része is, hogy változatosabbá tegye téli étrendünket.

Aki járt már Finnországban, annak biztosan feltűnt, hogy az építkezések során milyen megkülönböztetett gondossággal ügyelnek az öreg fákra: törzsüket korláttal veszik körül és az épületet úgy alakítják ki, hogy a fa ne szenvedjen kárt. Svájci történet: a hegyi szálloda vendége mondja a portásnak: milyen szerencse, hogy az épület előtt egy hatalmas, évszázados fenyőfa áll. Nem szerencse kérem — válaszolja a portás —, azért épült ide a szálloda...

Sajnos, mi még nem tartunk itt az öreg, nagy fák megbecsülésével. (A híres akarattjai Rákóczi-szilfát is meg lehetett volna menteni, ha idejében hozzálátanak.) Közterületeken sok értékes fát vágtak ki — olykor eléggé nem indokolható okokból.

A hétvégi kertekben és a családi házak kertjében roppant nagy értékű öreg díszfa, vagy gyümölcsfa. Ha szárad az ága, vágjuk azt le és kenjük be a sebfelületet Santar, illetve Cellcid nevű sebvédő anyaggal, ami a szövetek képződését is elősegíti. A törzs és a vastagabb ágak odúit takarítsuk ki és töltsük meg a lyukat gipszzel, majd a szabad felületet festjük be olajfestékkel. Az ágcsontokat távolítsuk el, mert ezek gyorsan korhadni kezdenek. Az öreg, de értékes gyümölcsöt termő gyümölcsfákat is érdemes rendbe hozni, sőt az egészséges gyökérzetű és törzsű gyümölcsfákat még akkor is célszerű megtartani, ha a gyümölcsük nem felel meg az igényeinknek: az ilyen szep-tembenben átszemezhetjük, vagy kora tavasszal átolthatjuk értékes gyümölcsűvé.

DR. BÁLINT GYÖRGY

MAGYARORSZÁG

politikai és társadalmi hetilap

Szerkesztőség: Budapest VIII., Gyulai P. u. 14. 1085
Telefon: 137-660. Telex: 22 6351 redmo.
Postacím: Budapest, Pf. 634. 1396

Szerkesztő:
DR. PÁLFY JÓZSEF főszerkesztő,
GARDOS MIKLÓS h. főszerkesztő.
Kiadja a Hirlapkiadó Vállalat,
Budapest VIII., Blaha Lujza tér 3. 1959
Telefon: 343-100, 336-130.
Felelős kiadó: TILL IMRE igazgató
81.2310/2-30. — Zrínyi Nyomda, Budapest
F. v.: VAGÓ SANDORNÉ vezérigazgató
Index: 25 606 HU ISSN 0464-4956

1981.
JULIUS
26.

L'AINÉE DES QUATRE AUBÉLIA DE PAYOT

CRÈME DE JOUR : LA PROTECTION ACTIVE.

* Premier produit de la ligne de soins Aubélia, la crème de jour bio-énergétique Aubélia est devenue la fidèle amie de votre peau. Appliquée chaque matin elle conserve à votre épiderme toute sa souplesse et assure à votre maquillage une tenue parfaite et durable.

Fine et légère, elle est le bon départ pour une journée en beauté. Pour une bonne mine naturelle, Aubélia crème de jour prend avec la crème de jour teintée, les couleurs de la pleine forme : claire, naturelle et hâlée.

Produits des Laboratoires *Dior Payot*

22 vendus exclusivement chez des Dépositaires-Conseils, en France, Suisse, Belgique, etc.

FRANCIA KRÉMHIRDETÉS

Növekszik a harc

útját, s mind több országban nyitott önálló lerakatot, üzleti hálózatot. (A Dior-kreációk 88 százaléka exportra készül, a cég legnagyobb piaca az USA.) De bármennyire is kedvező volt a Dior üzletmenete, a nyereséget „elvittek” az anyacégek...

A kedvező konjunktúra hatására a textil-Dior éves forgalma állandóan emelkedik. Tavaly az adózás előtti profit nagysága elérte az 51 milliárd frankot, ez a szám idén 60 milliárdra emelkedik. A tulajdonos, az Aganche—Willot azonban továbbra is a csőd szélén áll. Nem véletlen, hogy olyan hírek keltek szárnyra francia ipari körökben, mely szerint a Hennessy esetleg megvásárolja a „másik” Diort is. Így ismét együtt lehetne a textil és a kozmetikai részleg...

Franciaországban egyébként a divatipar és a kozmetikai ágazat között igen nagy az összefonódás. Minden jelentősebb divatháznak saját illatszermarkája van, de a kozmetikai laboratóriumok is ezer szállal kötődnek a tervező és kivitelező cégekhez. Néha szinte lehetetlen megállapítani, hogy egy márkánál mi volt előbb: a textil, vagy az illatszer.

Az amerikai tőke komoly részeseletet szerzett a francia kozmetikai iparban. A Revlon ellenőrzése alá vonta a Balmaint, a vegyipari óriás Pfizer többséggel rendelkezik a Coty cégben. Az American Cynamid a jőnevű Cardin, a Squibb tröszt pedig a St. Laurent többségi tulajdonosa. Ezek a cégek

ma már csak nevükben franciák, az eladási sikerekből származó bevételek az amerikai anyavállalatokat gazdagítják. Am az amerikai multinacionális óriások (termékeiket általában Londonban, Párizsban és még néhány divatközpontban is előállítják) nem képesek legyőzni az eredeti francia illatokat. (Pedig az amerikaiak nem riadtak vissza egy kis csalástól sem. Hogy a márka minél franciásabbnak hangozzék, az amerikai Charles Revson alapította vállalat Revlonra módosította nevét.)

A konkurrens végül is rájöttek: a francia kölnivédvonalak egyelőre bevehetetlenek, de nem reménytelen a helyzet egyéb kozmetikumok területén. Márpedig a kölnin és parfümön kívül létező több száz egyéb testápolószer sem rossz üzlet, különösen akkor, ha nagy csinnadrattával reklámozzák. A nagy kozmetikai cégek éves reklámkiadásai a forgalom 30 százalékát teszik. Az jut nagyobb bevételhez, aki többet hajlandó áldozni a fogyasztók megdolgozására. (Persze a nagy cégek minőségét is adnak — de általában a márkát kell megfizetni. A csomagolóanyagok ára néha több, mint az eladási ár fele. A vevők egy jelentős rétege ugyanis a „szemével vásárol”, tehát a sikert már a feltűnő csomagolás is részben biztosíthatja.) Természetesen nem mindegy az elnevezés sem. Egy-egy jól megválasztott név — Opium, Charlie, Chloe, Amazone, Brut — bombasikert hozhat. Diva-

Világgazdaság

Illatár

Új OPEC?

Vad harc

tossá lettek az egységes illatú termékcsaládok — a habfürdőtől a krémen át a szappanig — is. Új jelenség, hogy néhány éve már a nagy gyógyszergyárak is „beszálltak” a kozmetikai iparba; nevéik és múltjuk — valamint termékeik minősége — fokozza a bizalmat.

A kozmetikai cikkek világpiacán a kölnihez, parfümökhöz képest olcsó cikkek kínálata áttekinthetetlenül nagy. A fogyasztók többsége a szűkebb pénztárcájúakhoz tartozik, ezért a nagy gyárak most őket igyekeznek célba venni. Kiváló minőséget ajánlanak, egyszerű csomagolásban, de meglehetősen mérsékelt áron.

A piaci tanulmányok, előrejelzések szerint a szépségpiacon nem kell kedvezőtlen üzletmenetre számítani. Ez az iparág, ahol válságmentes fejlődés várható. Éppen ezért növekszik a harc, hiszen itt a befektetett tőke viszonylag biztosan és kedvezően térül meg. Az óceán mindkét partján egyre több tőke áramlik a kozmetikai iparba, hiszen sokan egyenesen ezt az ágazatot tekintik — jövendelősség szempontjából — a „nyolcvanas évek OPEC-ének”. S mialatt az iparágban élődik a verseny, a „nagyok” mind több kisebb, úgynevezett „háttéripari” cégnek nyújtanak megélhetést. A tubus- és üvegyártók, a címkekészítők, az ecetek előállítói nem győzik teljesíteni a megrendeléseket, kielégíteni a kozmetikai ipar étvágyát. Kérdés persze: milyen hatással lesz az ütközetekben részt vevő cégekre a kibontakozó versenyháború. Szinte bizonyos: több kisebb-nagyobb cég márkája eltűnik majd a polcokról.

GONDA GYÖRGY—
SZENTGÁLI PÉTER

EMLEKEZTETŐ

Az 1981-es ENSZ-közgyűlés kezdete óta a világszervezetnek százötvenhat tagállama van; 1981. szeptember 25-én vették fel a 150 000 lakosú, valamivel kevesebb mint huszónháromezer négyzetkilométer területű közép-amerikai Belizét. Íme ábécé sorrendben a százötvenhat ENSZ-tagország:

Afganisztán, Albánia, Algéria, Amerikai Egyesült Államok, Angola, Argentína, Ausztrália, Ausztria, Bahama-szigetek, Bahrein, Banglades, Barbados, Belorusz Szocialista Szovjetköztársaság, Belize, Belgium, Benin, Bhután, Bissau-Guinea, Bolívia, Botswana, Brazília, Bulgária, Burma, Burundi, Chile, Ciprus, Comore-szigetek, Costa Rica, Csád, Csehszlovákia, Dánia, Dél-afrikai Köztársaság, Dominika, Dominikai Köztársaság, Dzsibuti, Ecuador, Egyenlítői Guinea, Egyesült Arab Emírátsok, Egyiptom, Elefántcsontpart, Etiópia, Felső-Volta, Fidzsi-szigetek, Finnország, Franciaország, Fülöp-szigetek,

Gabon, Gambia, Ghána, Görögország, Grenada, Guatemala, Guinea, Guyana, Haiti, Hollandia, Honduras, India, Indonézia, Irán, Irak, Írország, Izrael, Izland, Jamaica, Japán, Jemeni Arab Köztársaság, Jemeni Népi Demokratikus Köztársaság, Jordánia, Jugoszlávia, Kambodzsa,

Kamerun, Kanada, Katar, Kenya, Kínai Népköztársaság, Kolumbia, Kongói Népi Köztársaság, Közép-afrikai Köztársaság, Kuba, Kuwait, Laosz, Lengyelország, Lesotho, Libanon, Libéria, Líbia, Luxemburg, Madagaszkár, Magyarország, Malawi, Malaysia, Maldív-szigetek, Mali, Málta, Marokkó, Mauritánia, Mauritius, Mexikó, Mongol Népköztársaság, Mozambik.

Nagy-Britannia, Nepál, Német Demokratikus Köztársaság, Német Szövetségi Köztársaság, Nicaragua, Niger, Nigéria, Norvégia, Nyugat-Szamo, Olaszország, Omán, Pakisztán, Panama, Pápua-Új-Guinea, Paraguay, Peru, Portugália, Románia, Ruanda, Salamon-szigetek, Salvador, Saint Lucia, Saint Vincent és Grenadine, Sao Tomé és Príncipe, Seychelles-szigetek, Sierra Leone, Singapore, Spanyolország, Sri Lanka, Suriname, Svédország, Szaúd-Arábia, Szenegál, Szíria, Szomália, Szovjetunió, Szudán, Szváziföld, Tanzánia, Thaiföld, Togó, Trinidad és Tobago, Törökország, Tunézia, Uganda, Új-Zéland, Ukrán Szocialista Szovjet Köztársaság, Uruguay, Vanuatu (volt Új Hebridák), Venezuela, Vietnam, Zaire, Zambia, Zimbabwe, Zöld-foki szigetek.

A játszma kezdete

Karácsonyi bevásárlók

Ezer dollár készpénz

I.

Hogy igaza van-e a tragikus véget ért Robert Francis Kennedy-nek vagy sem, amikor azt írja az 1960-ban megjelent „The Enemy Within” („A belső ellenség”) című kötetében, hogy „akkor pedig sikerült egy kapcsolatot teremtenünk, amely nyomozásunk egész menetének, de talán az Egyesült Államok egész munkásmozgalmának új irányt szabott” —, nem tudni. (Ő a „munkásmozgalm” alatt kizárólag a szakszervezeti mozgalmat értette. — A szerk.)

Lehet, hogy túloz, de hogy az a bizonyos nyomozás az első volt az Egyesült Államok történetében, amely cáfolhatatlanul bizonyította az AFL—CIO legnagyobb tagszervezetének, a Teamsters Unionnak — a Közlekedési Dolgozók Egyesülésének — és az ország szervezett alvilágának közvetlen kapcsolatát, az bizonyos.

Más síneken

Amerikai szakértők szerint a kormány után a Teamsters Union a legnagyobb hatalommal rendelkező intézmény az USA-ban. A legtöbb amerikai metropolis egész szállítási hálózata az ő kezükben van. Ők viszik a kismamát szülői; ők a halottat a temetőbe. A születés és a halál között pedig ez a szervezet tagjai vezetik a kocsikat, amelyeken ott a ruha meg az élelem és minden más, ami elengedhetetlenül szükséges a mindennapi élethez. Ők rakják föl is, le is a tejet, a fagyasztott húst, a friss gyümölcsöt, a nagy áruházak, bevásárlási központok milliárdnyi portékáját. Ők szállítják az újságokat a vasutakhoz, a filmek kópiáit a mozikba, a légi teherforgalom csomagjait a gépekhez, ők juttatják el a kikötőkből, illetve a kikötőkbe a világból érkező és a világnak szánt árut, éjjel-nappal, télen, nyáron. A szállítás maga az élet. Így hát maga az élet van ennek az alvilág által irányított szervezetnek a kezében az USA területén. A Teamsters Union legtöbb tisztségviselője persze derék ember, nem beszélve tagjairól, akik verejtékükkel szolgálják meg nehéz kenyerüket. A Dave Beck és főleg a Jimmy Hoffa (róluk lesz szó az alábbiakban) által vezetett szervezet tisztességtelen alakulat volt. A rossz összeesküvése a jó ellen.

A történet 1956. december 20-án, Chicagóban kezdődött. Robert F. Kennedy és könyvszakértője, Carmine Bellino, mint két karácsonyi bevásárló, kezükben hatalmas csomagokkal viharzott ki a Boulevard National Bankból, egyenesen egy taxiba.

A demokraták 1955 januárjában vették át a szenátus irányítását a republikánusoktól, s állították föl állandó jelleggel az albizottságot, élén John L. McClellan arkansasi szenátorral. A bizottságnak eredeti célkitűzése szerint azokat a visszaéléseket kellett volna megvizsgálnia, amelyeket egyes kormányzati tisztségviselők és nagyiparosok követtek el a hadseregnek szállított ruházat megrendelésekor. E vizsgálat következtében mondott le állásáról a légierők akkori parancsnoka, Harold Talbott és a hadügyminisztérium államtitkár-helyettese, Robert Tipp Ross.

Nemsokára ezután azonban egészen másfelé terelte munkájukat az a bizonyos „kapcsolatuk”. A csomagokban, amelyekkel szállódjukba siettek, bizonyítékok halmaza volt arra, hogy Dave Beck, a Teamsters Union akkori elnöke, az ország közéletének egyik legbefolyásosabb és legismertebb embere, nagystílű bűnöző.

Robert F. Kennedynak, mint a McClellan-bizottság jogi főtanácsadójának, eszébe sem jutott volna Beck körmére nézni. 1954-ben ismerkedett meg Edward Bennett Williamsszel, a Teamsters Union jogtanácsosával, aki később Beck, majd őt követően utódjának, annak a Jimmy Hoffának lett a védőügyvédje, aki a szervezetet az alvilág kezére juttatta. Baráti kapcsolat szövődött közöttük. Williams ismertette meg Kennedyt Eddie Cheyfitzcel, a Teamsters public relations főnökével. Williams és Cheyfitz társaságában csodálta meg 1956 egyik februári napján Kennedy a nagy hatalmú elnök csodás irodáját a szakszervezet új washingtoni épületében. Aztán leültek a székház kávézójában egy kis beszélgetésre. Nem jönne-e át hozzájuk társnak az ő ügyvédi irodájukba? — kérdezte Kennedyt két kísérője. Nem, egy ideig még a kormány szolgálatát választja — felelte.

Mint a kormány tisztségviselőjének jutott Kennedy kezébe az a bizonyítékhalma, amellyel a bank épületéből kihiharzottak — és ezzel indult el Robert Kennedy a pusztuláshoz vezető úton. Sejtelve sem volt, milyen hatalmas erőket hív ki maga ellen, amikor a hadsereg korrupciós ügyeinek vizsgálata helyett a munkásság és a vállalatok igazgatóságának kapcsolatait kezdte bolygatni, s ennek során a Teamsters ügyeibe botlott.

Dave Becket korrupciós bűncselekményeiért nemsokára elítélték. El is tűnt az amerikai közéletből. A szakszervezet élén viszont a szervezett alvilág embere, Jimmy Hoffa követte őt.

Vele Eddie Cheyfitz ismertette meg Kennedyt. Találkozásukkal kezdődött a játszma, amely aztán már közvetlenül Robert Kennedy halálához, illetve Hoffa bebörtönzéséhez, majd szabadulása utáni rejtélyes eltűnéséhez vezetett. Hogy Robert Francis Kennedy az

ROBERT KENNEDY ÉS HOFFA

Érdekes férfi volt

1968-as merényletbe belehalt, az köztudomású, de hogy Hoffa él-e, hal-e, nem tudni. 1975. július 30-án a New Jersey-i Teamsters szervezett vezetőjével, az ottani szervezett alvilág főnökével, Tony Provenzanóval volt találkozója New Yorkban. Azóta nyoma veszett. Lehet, hogy „betonkoporsóban pihen” valahol New Yorkban vagy környékén, de lehet az is, hogy más arccal, más néven éli világát valahol. Pénze volt bőven. Néhány nappal eltűnése előtt interjút adott a Playboy-nak.

(Playboy: „Őn ma milliomos, nemde?” Hoffa: „Mondhatni.”)

Ha sikerül

A személyes találkozás a legjobb lehetőség egy ember igazi megismerésére. Robert F. Kennedy ezért állt rá, hogy 1957. február 19-én együtt vacsorázzék Hoffával Cheyfitz otthonában.

Hat nappal korábban egy halk szavú, korán öszülő, a 40-es éveinek elején járó ember lépett be a szenátusi albizottság helyiségeibe, és Kennedy titkárjének névjegyet nyújtott át: John Cy Cheasty, ügyvéd, New York. Előző este telefonált már, és Kennedy egyik emberével beszélt: „Olyan adatok vannak a birtokomban, amelyekről minden hajuk szála az égnek áll.” A közlés egyáltalán nem lepte meg Kennedyt. Azokban a hetekben egymás után kapták a hasonló bejelentéseket. Ez az ember azonban egészen egyedülálló történettel hozakodott elő.

James Hoffa — mondta — átadott neki ezer dollár készpénzt, s arra kérte föl, hogy szerezzen magának valamilyen állást a McClellan-bizottságon belül. Ha pedig ez sikerül, jelentse neki, mi, hogyan zajlik ott; szerezze meg neki a nyilvántartás legfontosabb adatait. Cheasty zsebre tette a pénzt — és jelentkezett Kennedynél. Elsőként letette asztalára a bankjegyeket, amelyeket Hoffától kapott.

Érdekes férfi volt az ügyvéd: a haditengerészet titkosszolgálatánál kezdte pályafutását, aztán jogot végzett, majd magányosozó-irodát nyitott New Yorkban. Egy ottani kollégája vette föl vele a kapcsolatot Hoffa nevében. Napokon belül találkozott Detroitban magával Hoffával, aki nemcsak az ezer dollárt adta át neki, hanem azt is közölte vele, hogy attól a pillanattól kezdve, amikor sikerült állást szereznie a bizottságban, havonta kétezer dollárra szá-

míthat tőle. Cheasty szó nélkül zsebre vághatta volna az ezret, és közölhette volna Hoffával, hogy nem sikerült a vállalkozása, őt azonban nem ilyen fából faragták. A haditengerészetnél eltöltött ideje szabta meg magatartását.

Robert Kennedy tüstént átvitte őt McClellan szenátorhoz, aki előtt az ügyvéd elismételte történetét. A szenátor már nyúlt is a telefon után: J. Edgar Hoover, az FBI igazgatóját hívta, hogy közölje vele a dolgokat. Az FBI még aznap este jegyzőkönyvbe vette Cheasty szavait, s ennek alapján az igazságügy-minisztérium úgy döntött, hogy az ügyvéd vállalja el Hoffa megbízását. Ahhoz, hogy Hoffa ellen eljárás induljon, az addig történtek nem voltak elegendők, hiszen Cheasty állításain nem volt Hoffa ellen más bizonyíték. A dollárbankjegyek számítottak ugyan valamit, de tekintetbe véve az amerikai bűnügyi perrendtartás rengeteg kacsaringóját és az esküdtszék nem mindig kiszámítható működését, egyedül ezekre hagyatkozni nem lehetett.

Hoffa sürget

Február 14-én Cheasty már mint a McClellan-bizottság helyettes jogi tanácsadója tért vissza New Yorkba. Tüstént telefonált Hoffa ügyvédjének, Hyman Fischbachnak, hogy közölje vele a jó hírt: alkalmazta a bizottság. Ettől kezdve Cheasty valamennyi lépését az FBI irányította. Figyelték minden találkozóját, amelyet Hoffával és Fischbachal lebonyolított. Hoffa sürgette Cheastyt, szerezzen minél előbb és minél több információt a bizottság munkájáról. Robert Kennedy maga gondoskodott róla, hogy e kívánsága teljesüljön. Az első adatok átadásakor Hoffa szó nélkül letett Cheasty elé kétezer dollárt, amelyet ő azon nyomban továbbított az FBI-nak. Mondani sem kell, persze, hogy igen alaposan megszűrtek mind az írásos anyagot, mind a szóbelit, amelyet Cheasty juttatott Hoffának, úgyelve közben arra is, hogy Cheasty csak olyan dokumentumokat adhasson át Hoffának, illetve csak olyan témákról tájékoztassa őt, amelyekhez „állásánál” fogva hozzájuthatott. Erre azért is vigyáztak, mert Hoffa az amerikai közélet egyik „legdörzsöltebb” embere volt.

Ilyen körülmények között került sor arra a bizonyos február 19-i vacsorára, amelyre a meghívást Kennedy még a február 13—14-én történtek, tehát Cheasty fölbukkanása előtt fogadta el. Nem tudta, vajon a változott helyzetben mit tegyen. Végül is úgy döntött, hogy elmegy.

(Folytatjuk.)

GELLÉRT GÁBOR

Az őn

keddje a Skála-Coop áruházaknál!

Keddtől keddig mindig más

kedvezményes árú

cikket várja önt

54 Skála-Coop

áruház

szerte az országban

KEDVEZMÉNY